

اسلام

2 /

مکتب مبارز

نشریه اتحادیه انجمنهای اسلامی دانشجویان

در اروپا

گروه فارسی زبان

در این شماره :

- صفحه
- * - روزه و عید فطر ۳ "
- * - وظائف اتحادیه انجمنهای اسلامی دانشجویان ۵ "
- در اروپا در برابر جوانان مسلمان
- * - اقتصاد اسلامی ۲۰ "
- * - کوششهای اسلامی نسل جوان ۳۶ "

مکتب مبارز هر سه ماه یکبار از طرف اتحادیه انجمنهای اسلامی دانشجویان در اروپا گروه فارسی زبان منتشر میگردد - هدف این نشریه شناخت و شناسائی چهره واقعی اسلام است - از کلیه خوانندگان و صاحب نظران محترم تقاضا میکنیم با ارسال نظرات و مقالات خود ما را در این راه یاری نمایند .

بجز مقالاتی امضا مسئولیت مطالب هر مقاله بعهده نویسندگانشان میباشد .

روزه و عید فطر

با آنکه ماه روزه و تقوی را پشت سر گذاشته و خود را آماده برای جشن فیروزی بر مشکلات آن میکنیم، لازم میدانیم که چند سطر را از نظر اهمیتی که دارد در این باره بنکاریم.

مکنی که مبارز بود و زندگی را چیزی جز داشتن عقیده و جهاد در راه آن - نمیداند ((ان الحیوة عقیده و جهاد)) مکنی که بهترین تاکتیکهای مبارزه را آورده و جهان و بیگار را بخاطر دفاع از حق و حقیقت و برقراری عدالت واجب نموده است، طبیعی آنست که روزه را نیز که تمرین زنده‌ای برای چیره‌گی بر مشکلات است در آن واجب آید! چه نگاهی بصفحات تاریخ و مطالعه علل فیروزی و موفقیت در انقلابات ملل مختلف بما میآموزد که هیچ ملتی در انقلابات و بحرانهای بین المللی بدون تحمل سختی‌ها و پایداری کردن در مقابل رنج‌ها و فشارهای طاقت فرسا پیروز نشده است.

ملتی که نتواند از لذتهای کوارا و کامرانیهای نشاط‌آمیز برای مدتی چشم‌پوشد و نتواند هر وقت که مصلحت و ضرورت اقتضا کند ساعت‌ها و روزها و بلکه ماهها و سالها بر اعصاب خود مسلط شود و غرائز خود را بخوبی کنترل کند، هیچگاه نخواهد توانست بر روی پای خود پایستد و آزاد باشد. یک ملت بی اراده چگونه میتواند در میدانهای نبرد و مبارزه با شر و فساد پایداری کند؟ همه میدانند که جهاد و مبارزه با فساد جز با تحمل محرومیت‌های زیاد و فداییهای فراوان میسر نخواهد بود.

این واقعیت در تاریخ ملت‌ها بخوبی و روشنی کامل منعکس است.

عید فطر نیز جشن فیروزی بر همین مشکلات است. در حالیکه بدن طبق تجربیات روزه بگیرها، و مطالعات علمی باعث دفع شدن سموم و زوائد بدن و عمل تصفیه و استراحت، قوت و حرکت جدیدی گرفته است، با تقویت اراده و تقوی، انسان برای تحمل مشکلات و مصائب که همراه با هر حرکت و مبارزه و تلاقی است تربیت میشود. بخاطر همین جهات است که اسلام این روز را عید اعلام کرده و بهمین دلیل است که مسلمانان ابراز شادی و شادمانی مینمایند و چنین موفقیت و پیشرفتی را بهم تبریک میکنند و با دید و باز دیدهای متقابل و نسبت بهم مهربانتر و نزدیکتر میشوند و رشته محبت و برادری بین خود محکمتر میکنند.

در این عید ابراز شادی و سرور در این حد متوقف نشده بلکه جلوه‌های روحانی آن از قبیل ادای نماز عید و بخشیدن مال به مستمندان و تنگستان شتوه خاصی بآن می‌بخشد.

XXXXXXXXXXXX

ما این فرصت را معتم شمرده، این عید بزرگ را که یکی از دو عید بزرگ

۲ - بهشتی
بامبورگ (۱)

وظایف اتحادیه انجمنهای اسلامی دانشجویان در اروپا

در برابر جوانان مسلمان

متن کامل سخنرانی که در پنجمین کنگره

سالانه اتحادیه انجمنهای اسلامی -

دانشجویان در اروپا منعقد در شهر

هانوفر آلمان غربی بزبان عربی ایراد گردیده

است . بتاريخ ۱۰ / ۶ / ۱۳۴۵

بسم الله الرحمن الرحيم

ستایش و سپاس از آن خدای یکتا و درود بی پایان بر پیغمبران بزرگوار او بویژه

بر آورنده قرآن حضرت محمد بن عبدالله و بر خاندان و یاران پاک سیرت او .

سلام بر همه بندگان نیکوکار خدا . سلام بر شما برادران و خواهران عزیز !

قبل از هر چیز از دیدار شما در این کنگره که به همت گروهی از دانشجویان

---

(۱) Islamisches Zentrum Hamburg

2 Hamburg 22 , Schöne Aussicht 36

(die Moschee) , W. Germany

مسلمان در اروپا تشکیل شده است خوشوقتیم . اهتمام این گروه به مسائل اسلامی نشان میدهد که اینها از آن قشر از جوانان ارزنده امت اسلاماند که میدانند و ایمان دارند که جوان مسلمان پیش از هر چیز باید یک مسلمان باشد، نه دوری از وطن و زندگی در یک سرزمین غیر اسلامی او را از اسلام و امت اسلامی غافل کند و نه اشتغال به تحصیل یا کار یا هر دو او را از توجه به وظایفی که اسلام بر هر مسلمان مقرر کرده باز دارد . بنظر میرسد که بنیان گذاران اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا با چنین انگیزه‌ی بی‌خاسته تا در راه انجام وظایفی که بر عهده خویش دیدند بکوشند . امیدوارم تلاش آنها مورد قدر دانی و سپاس ما و همه امت اسلام قرار گیرد و خدایشان پاداش نیک عنایت کند .

مسئولین کنگره از اینجانب دعوت کرد که در مجمع اسلامی شما شرکت کنم تا با یکدیگر از نزدیک آشنا شویم و در باره یکی از موضوعات مورد احتیاج ویا مورد علاقه کنگره بحث و گفتگو کنیم .

موضوع بحث و سخنرانی امروز :

وظایف اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا در برابر جوانان امت اسلام

است و امیدوارم آنچه در این گفتگو مطرح میشود به گرایش بیشتر این اتحادیه بسوی هدفهایی که شایسته او است کمک کند .

از خدای متعال خواستارم ما را از خطا و لغزش نگاهدارد و صفا و خلوص نیتی دهد که کار خود را با نیتی پاک و دور از آلودگیها دنبال کنیم .

اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا چند نوع وظیفه اساسی بر عهده دارد :

۱ - کوشش در راه نشر صحیح دعوت اسلام .

۲ - حفظ اصالت اسلامی دانشجویان مسلمان در اروپا و صیانت آنها در برابر

آفت فرب زدگی، سست ایمانی و لاابالگیری، هوس پرستی و خود پرستی .

۳ - راهنمایی و کمک به دانشجویان مسلمان در زندگی تحصیلی و خصوصی .

۴ - کوشش در راه تفاهم، شناسایی متقابل و بهمبستگی جوانان مسلمان با

یکدیگر بصورتی که از آنها نیروی همفکر وهم هدف و فعالی بوجود آید که در راه

عزت اسلام و مسلمین و مصالح امت اسلام و بالاخره وحدت و یکپارچگی واقعی
مسلمانان جهان صمیمانه بکشند .

با کمال تأسف با ید اعتراف کرد که تفاهم و بهمبستگی جوانان مسلمان کم و بیش
ضعیف است . جوانان امت اسلام آن درجه از تفاهم و بهمبستگی را که اسلام از
عمه ما خواسته است ندارند . نه تنها جوانان ، سالخوردهگان نیز کم و بیش همینطور .

احساس این وضع بر همه ما تلخ است ولی واقعیت را هر چند که تلخ باشد
باید شناخت و بدان اعتراف کرد علل و عوامل آنرا هم شناخت و با روشن بینی به
چارهجویی پرداخت و گرنه انکار و بروی خود نیاوردن واقعیت عوش نمیشود و گاهگاه
زیانهای جبران ناپذیری بهبار میاید . هیچ يك از ما تردیدی در این ندارد که
تعالیم اسلام با صراحت مقرر کرده است که مسلمانان همه یا هم برادرند یا به
عبارت دیگر خواهر و برادرند . اختلاف در اقلیم زندگی ، اختلاف در رنگ اختلاف
در زبان و حتی اختلاف در فهم کتاب و سنت نیاید کمترین خللی در این برادری
بیار آورد . این برادری فقط يك عاطفه ساده و کم اثر که در حد دوست داشتن

قلبی و خوش برخوردی در ملاقات و در مسلمان متوقف گردد نیست اگر برادری اسلامی
صرفاً همین بود که دو مسلمان باید یکدیگر را قلباً دوست بدانند و وقتی بهم میرسند
سلام علیکم و اهلاً و مرحباً بگویند هرگز نمیگفتم تفاهم و بهمبستگی مسلمانان متأسفانه
کم است . چون با کمال خوشوقتی می بینیم که برادران و خواهران مسلمان بخصوص
طبقه جوان غالباً با محبت قلبی و گشاده رویی و سلام بایکدیگر برخورد میکنند .
ولی اسلام خیلی بیش از این از ما خواسته است برادری اسلامی تا حد همدردی

شمرکت در سود و زیان اجتماعی و بالاخره یگانگی بجای بیگانگی بالا میورد .
برادری اسلامی این است که در هر گوشه جهان بیک فرد یا يك گروه از مسلمانان
تجاوزی شود یا ستمی رود یا آسیبی رسد همه مسلمانان جهان آن تجاوز و ستم
یا آسیب را تجاوز و ستم و آسیب بخود بشمارند و در برابر آن عکس العمل مناسب
نشان دهند . وقتی سخن از این نوع برادری اسلامی بمیان آید تصدیق میکنید
که باید با کمال تأسف اعتراف کرد که بهره ما از آن ضعیف است و باید بتقویت آن
پرداخت .

علل و عوامل این کم بهرگی متعدد و مختلف است و در گفتار امروز چند عامل زیر را
که در درجه اول بنظر میرسد مطرح میکنیم .

- ۱ - زبان
- ۲ - ملیت
- ۳ - مذاهب فقهی و کلامی
- ۴ - لباس یا عادات و سنن دیگر
مخلی
- ۵ - سیاستهای محلی و منطقه‌ای

۱ - زبان

اساسی ترین عامل پیوند اجتماعی بدون شك هدف و عقیده و به اصطلاح ایدئولوژی

مشترک است ولی عوامل دیگری هم وجود دارد که در این زمینه مؤثر است .
زبان و لغت مشترک از عوامل مؤثر در تفاهم و نزدیکی اجتماعی است . دو نفر که
زبان یکدیگر را نمی فهمند به این آسانی نمی توانند یکدیگر را درک کنند و از
احوال همدیگر آگاه گردند .

شک نیست که مناسب ترین زبانی که می تواند زبان مشترک مسلمانان جهان
باشد زبان عربی است که زبان قرآن وحدیث است . نمیخواهم بگویم که هر کس
مسلمان میشود زبان مادری خود را کنار بگذارد و به عربی صحبت کند، این نه
عملی است و نه لازم . نمیخواهم بگویم هر جا اسلام قدم گذارد یا میگذارد بایست
زبان محلی از رسمیت بیفتد و زبان عربی جانشین آن شود؛ اینهم نه لازم است
و نه عملی . ولی همانطور که در صد سال اخیر یاد گرفتن یک زبان خارجی در -
بسیاری از کشورها رواج یافته و در برخی از کشورها هر فرد مدرسه رفته و درس -
خوانده به یک زبان خارجی نیز آشنا است، این طرح بسیار عملی و سودمند است
که در همه سرزمینهای اسلامی هر فرد مسلمان علاوه بر زبان محلی خود زبان عربی
را نیز تا حدود امکان یاد بگیرد . میدانیم که برای هر فرد آلمانی درس خواندن
تا کلاس نهم اجباری است و میدانیم که در این دوره نه ساله از کلاس پنجم تا نهم
یک زبان خارجی، غالباً انگلیسی، نیز تدریس میشود، یعنی هر کودک آلمانی موظف
است پنج سال زبان انگلیسی بخواند . البته این مقدار برای یاد گیری کامل
انگلیسی کافی نیست ولی برای آشنایی در حدود احتیاجات معمول کافی است .
چرا یک آلمانی باید انگلیسی یاد بگیرد ؟ برای اینکه در مسافرتها این کفه خارج
آلمان میکند، در بر خور با مسافرینی که از خارج به آلمان میآیند، و بطور کلی در
تماس و ارتباط با سایر مردم دنیا باو کمک کند . زیرا آشنایی به یک زبان مشترک
ارتباطات را ساده و آسان میکند و بر میزان ارتباط میافزاید پس این مطلب عادی
است که یک فرد مسلمان احتیاج دارد به اینکه زبان عربی یاد بگیرد . برای اینکه
یک زبان مشترک به پیوند فکری و عملی مسلمانان با یکدیگر کمک فراوانی میکند .
برای نمونه به همین نماز جمعه و نماز عید در آلمان توجه کنید . مسأله مهم
در نماز جمعه و نماز عید خطبه است . خطبه یعنی سخنرانی امام برای نمازگزاران
در باره تعالیم اسلام و مسایل جاری مربوط بزندگی مسلمانان . این سخنرانی را باید
نمازگزاران بفهمند . حالا اگر همه نمازگزاران لاقلاً این اندازه عربی بدانند که
سخنرانی امام را بفهمند مشکلی پیش نیاید . اما اگر همه به یک زبان آشنا نباشند
چطور ؟ چقدر مطلب مشکل میشود ؟ به همین کنگره سالانه اتحادیه توجه کنید
اگر همه شرکت کنندگان به همان اندازه که بزبان آلمانی، انگلیسی یا فرانسه آشنا
هستند بزبان عربی آشنا بودند چقدر کار آسان تر و موثرتر میشد ؟

در کنگره های اسلامی دیگر هم همینطور . انگیزه اشخاص برای فرا گرفتن يك زبان دیگر، غیر از زبان مادری گاه احتیاج شفلی است و گاه احتیاج تحصیلی علمی . ولی در مورد یاد گرفتن يك زبان مشترك میان مسلمانان انگیزه اساسی تری هست و آن تسهیل روابط فکری و اجتماعی میان مسلمانان جهان است که یکی از بزرگترین واجبات اسلامی ما است و در پرتو آن پیوند فکری و عقیدتی بهمبستگی علمی و اجتماعی در فرهنگ و سیاست و اقتصاد و غیره میان مسلمانان محکمتر میشود و آنانرا بصورت يك واحد بزرگ و نیرومند و با عزت علمی و سیاسی و اقتصادی در دنیا درمی آورد . اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا می تواند در حوزه فعالیت خود این قدم را بردارد و اعضای خود را به یاد گرفتن زبان عربی تشویق کند و کلاسهای رایگان در اختیار آنها و همه مسلمانانی که مایلند زبان عربی یاد بگیرند قرار دهد . امید وارم مرکز اسلامی هامبورگ نیز در اولین فرصت به این کار اقدام کند .

۲ - ملیت

عاطفه اجتماعی بشر رنگهای گوناگونی بخود میگیرد . عاطفه خانوادگی، عاطفه خویشاوندی، عاطفه همسایگی، عاطفه دوستی، عاطفه صنفی، عاطفه محلی، عاطفه همشهریگری، عاطفه ملی، عاطفه دینی، عاطفه حیوانی و . . . تا آنجا که در مطالعات اسلامی دریافتیم اسلام از میان این اشکال گوناگون عاطفه اجتماعی فقط چندتای آنها را محترم شمرده است . آنها هم بشرط اینکه حدود هر يك در جای خود مراعات شود . عاطفه حیوانی، یعنی ترحم بر موجودات زنده و به اصطلاح امروز حمایت از حیوانات عاطفه انسانی و ترحم بر انسانها، عاطفه دینی و برادری اسلامی، عاطفه دوستی و رفاقت، عاطفه همسایگی، عاطفه خویشاوندی و صلح ارحام و عاطفه خانوادگی و دوستی متقابل پدر و مادر و فرزندان . از میان این چند عاطفه آنکه از نظر اسلام از همه مهمتر و محور اساسی وحدت اجتماعی و حقوق مشترك مدنی و سیاسی است عاطفه دینی است .

قرآن صریحاً مسلمانانرا برادر یکدیگر میخواند و میگوید :

اتما المؤمنون اخوه فاصحوا بین انھوکم و اتقوا الله لعلکم ترحمون . آیه ۱۰
سوره حجرات (۴۹) . مسلمانان همه با هم برادرند، بنابراین میان دو برادر خود صلح برقرار کنید و جانب خدا را نگهدارید باشد که مشمول رحمت قرار گیرید . اسلام با صراحت هر نوع تفاخر قومی و قبیله‌ای و غرور ملی را در داخل امت بزرگ اسلام قدغن کرده است . ملیت به آن معنی رسمی و قانونی که امروز در حقوق بین الملل از یکطرف و در حقوق سیاسی و مدنی هر ملت از طرف دیگر مطرح میشود و - موضوع بسیاری از قوانین و حقوق قرار میگیرد در اسلام نیز بصورت کامل مطرح هست ولی برای امت بزرگ اسلام نه برای اقوام و قبایل و نظایر اینها .

کتاب خدا و سنت رسول خدا با کمال صراحت اعلام میدارد که محور همه حقوق

سیاسی و مدنی چه در میدان سیاست خارجی و چه در میدان سیاست داخلی فقط اسلام است. هیچ حکومت محلی حق ندارد یک مسلمان را از هر کجای عالم که باشد در قلمرو حکومت محلی خود بیگانه بشمار آورد. مسلمان بهر جا از سر - زمین اسلام برود وطن اوست و در آنجا بیگانه نیست. این وضع که با یک نفر مسلمان اهل ایران یا عراق یا سوریه یا مصر یا پاکستان یا ترکیه یا آندونزی در مناطق - اسلامی چون یک بیگانه رفتار شود بدون شک بر خلاف نص تعالیم اسلام است. این درست مثل این است که حکومت محلی در شیراز یا یک ایرانی اهل همدان و در دمشق یا یک سوری اهل حلب و در آنکارا با یک ترک اهل ازبکستان چون بیگانه رفتار کند. آیا قوانین ایران بحکومت محلی شیراز و قوانین سوریه به حکومت محلی دمشق و قوانین ترکیه بحکومت محلی آنکارا چنین اجازه می میدهد؟ هرگز! قوانین اسلام نیز همین طور.

اتحادیه دانشجویان اسلامی در اروپا می تواند با خلوص نیت با تشکیل سمینار ها یا پخش نشریات مستدل اسلامی به سهم خود در این زمینه تلاش کند تا لاقط این گروه تحصیل کرده های ما که بدون شک چند سال دیگر هر یک در ادراک جامعه خود مؤثر خواهند بود به این ایده عالی اسلامی ایمان بیاورند و بعداً در میدان نفوذ و تأثیر خود اجازه ندهند هرگز با یک مسلمان چون یک بیگانه رفتار شود.

۳ - مذاهب فقهی و کلامی

این یک واقعیت انکار ناپذیر است که مسلمانان از مذاهب فقهی و کلامی متعددی پیروی میکنند که معروفترین آنها در فقه حنفی، شافعی، جعفری، مالکی، حنبلی و زیدی. و در کلام اشعری و معتزلی و به یک نظر شیعی است. بسیار بعید بنظر میرسد که ما بتوانیم همه مسلمانان را به پیروی یکی از این مذاهب ورها کردن مدعی که تا کنون پیرو آن بوده اند بکشانیم. ممکن است صد یا هزار نفر یا یک ملیون نفر یا بیشتر را به این کار بکشانیم ولی همه رانه. این هم عملی بنظر نمیرسد که همه مذاهب موجود را بیکسر بگذاریم و همه را به مذهب تازه ای در آوریم. تجارب مکرر نشان داده است که هر وقت به این فکر افتادماند که مشکل اختلاف در مذاهب فقهی و کلامی را به این صورت حل کنند نه تنها - موفق نشدند بلکه اختلاف را شدید تر و وسیعتر کرده و در حقیقت مذهبی بر مذاهب قبلی افزودند. راه حل اساسی برای این مشکل همان است که از دیر باز مورد توجه بسیاری از علمای بزرگ اسلام بوده و در زمان ما در التقریب بین - المذاهب الاسلامیه آنرا محور فعالیت خود قرار داده و الحق کم و بیش هوفیقیتهایی هم در این زمینه بدست آورده است.

این راه حل این است که بر طبق نص کتاب و سنت هر مسلمان که به خدای یکتا و نبوت پیغمبران او و پیغمبر بزرگوار اسلام معتقد باشد و کتاب خدا و سنت رسول خدا (ص) را می چون و چرا بپندیرد و اساس عقیده و عمل خود بشناسد و به تعالیم مسلم اسلام از قبیل معاد و جزای اعمال، نماز، روزه، زکوة، حج، جهاد، دوستی - خاندان رسول خدا "ص"، اطاعت از ائمه عدل و مبارزه با ائمه جور، دفاع از سر زمین اسلام، امر بمعروف و نهی از منکر و . . . معتقد باشد چنین شخصی مسلمان و عضو رسمی امت اسلام است و اختلاف نظر در جنبه های دیگر که مربوط به طرز استنباط مطالب از کتاب و سنت و تابع علل و عوامل گوناگون است. هرگز نباید سبب شود که صاحبان آراء فقهی یا کلامی گوناگون یکدیگر را تکفیر کنند و هر یک دیگری را خارج از اسلام و غیر مسلمان بشمارند. اجازه دعوت بعنوان یک مسلمان شیعه داده امای این روایت را که تا کنون مکرر در مجامع برادران و خواهران مسلمان خوانده ام اینجا نیز بخوانم تا معلوم شود ائمه شیعه اثنی عشریه در این زمینه چه گفته اند.

محمد بن یعقوب کلینی که یکی از محدثان بزرگ شیعه و صاحب کتاب کافی و از مهم ترین جوامع حدیث امامیه است در باب درجات ایمان و ذکر از اصول کافی از یکی از کارگزاران امام جعفر صادق علیه السلام چنین روایت میکند:

ابوبیداله (یعنی امام صادق ع) در حیره بود من و گروهی از دوستان را بدنیال کاری فرستاد. شامگاه برگشتیم، بستر من در سرایی بود که منزل کرده بودیم، خسته بودیم و من یکسر خود را در بستر انداختم، در همین وقت امام صادق علیه السلام سراغ ما آمد، من برخاستم و نشستم، امام هم بر بالای بستر نشست و در باره کاری که مرا بدنیال فرستاده بود سؤال کرد، جریان را گزارش دادم. امام خدا را سپاس گفت، بعد صحبت یکمده به بیان آمد. من گفتم فدایت شوم ما از این عده بیزار هستیم چون عقیده آنها "در مورد مسئله امامت" با ما یکی نیست و معتقد به امامت شما که امام صادق هستید نیستند. امام گفت آنها دوستدار ما "خاندان پیغمبر" هستند ولی عقیده آنها با شما "در مورد امامت" یکی نیست آنوقت شما از آنها بیزارید؟! گفتم بله! گفت: پیش ما هم چیزهایی "معارف عالیله پیغمبر" هست که پیش شما نیست آیا سزاوار است ما به این دلیل از شما بیزار باشیم؟ گفتم: فدایت شوم، نه! گفت پیش خدا چیزهایی "علمهای الهی" هست که پیش ما نیست، آیا فکر میکنی که خدا به این جهت ما را مظلوم کرده است؟ گفتم فدایت شوم بخدا قسم نه "حال میگوئی" ما چه کنیم؟ گفت آنها را دوست بدارید و از آنها بیزار نباشید و جدائی نگیرید. در میان مسلمانها کسانی هستند که "از ایمان و معرفت" یک سهم دارند، کسانی دو سهم، کسانی سه سهم،

کسانی چهار سهم ، کسانی پنج سهم ، کسانی شش سهم و کسانی هفت سهم .
 شایسته نیست آنچه " از کمال در ایمان و عمل و معرفت صاحب دوسهم است
 بر صاحب یک سهم تحمیل شود ، نه آنچه صاحب سه سهم است بر صاحب دوسهم
 نه آنچه صاحب چهار سهم است بر صاحب سه سهم ، نه آنچه صاحب پنج سهم است
 بر صاحب چهار سهم ، نه آنچه صاحب شش سهم است بر صاحب پنج سهم و نه آنچه در
 صاحب هفت سهم است بر صاحب شش سهم . بعد در روایت مثال مفصلی هم
 آمده که برای اختصار از نقل آن صرف نظر میکنم .

۴ لباس، عادات و سنن محلی

اسلام خود برای بسیاری از شئون زندگی و آداب و سنن آن تعالیم و سنتهای
 خاص آورده تا مسلمانان حتی از نظر عادات و آداب زندگی نیز هر چه بیشتر
 همانند و بهم نزدیک شوند ولی مسلمانان هر منطقه باز بحکم عادات موروثی یا
 مقتضیات طبیعی و منطقه بی عادات و آداب فردی و اجتماعی خاصی دارند
 و در میان آنها لباسهای محلی مختلف ، جشنها محلی ، عادات خاص در مراسم
 عقد و ازدواج ، تولد یا مرگ ، مسافرت و غیر اینها دیده میشود . شک نیست -
 که لازم است همه مسلمانان جهان اعیاد اسلامی بخصوص دو عید فطر و قربان
 را با شکر و هر چه تمامتر جشن بگیرند ، سنتهایی را که اسلام سفارش کرده
 بشناسند و به آنها احترام بگذارند . آنچه اسلام ناپسند کرده یا حرام شمرده
 بشناسند و ناپسند بشمارند ، در اینگونه مراسم و تشریفات زندگی باید همه باهم
 یکسان باشند . اما یک نواختی ^{کامل} میان همه مسلمانان ممکن نیست - لباسی که -
 برای مناطق کوهستانی یا سرد سیر مناسب است چه بسا برای زندگی در دشت
 گرمسیر اصولاً بدرج نخورد . در - جشنها و عادات محلی دیگر البته هر چه
 هماهنگی و همانندی ^{مسلمانان} ^{بیشتر} باشد بهتر است ولی اگر در یکجا روز اول بهار را بعنوان
 روز اول سال جشن بگیرند و در جای دیگر روز اول سال قمری را ، باید آنرا بحساب
 عادات محلی گذارد نه بحساب دین .

اتحادیه دانشجویان در اروپا می تواند برای شناساندن عادات و سنتهای
 محلی بلاد مختلف اسلامی به اعضاء خود برنامه های جالبی تهیه و اجراء کند
 و با ایراد سخنرانیهای مستند همراه با تصاویر رنگی و دیازیا فیلم ، و توضیح در
 باره منشأ هر یک از عادات محلی و نظر اسلام در باره آنها از پیدایش هر نوع جدایی
 یا سوء تفاهم در این زمینه جلوگیری کند .

۵ - سیاستهای محلی و منطقه‌یی

یکی از مؤثرترین عوامل بهمبستگی اجتماعی منافع و مصالح مشترک اقتصادی و سیاسی
 است . منافع و مصالح مشترک حتی در بهمبستگی خانوادگی و قبیله‌یی نیز عامل

سرزمین بزرگ اسلام و ساکنان آنرا در دست گرفته اند ، چه ضد ملی باشند چه ملی
و چه نیم بند ، همه در راهی دیگر میروند . نهضت‌های اجتماعی نیز که در هر
منطقه هست غالباً رنگ ملیت یعنی ناسیونالیزم دارد ، همان ناسیونالیزمی که در
بحث ملیت معنی صحیح و غلط آنرا باز نمودیم .

باین ترتیب بجای يك سیاست مشترك اسلامی سیاست‌های محلی و منطقه‌یی
گونگون و گاهی متضاد بر مقدرات اجتماعی مسلمانان جهان تسلط یافته و این وضع
بصورت مؤثرترین عامل در ضعف ارتباط و جلوگیری از تشكیل معنوی و مادی ، سیاسی
و اقتصادی و بطور کلی اجتماعی آنها درآمده است .

این وضع حتی بسیاری از جوانان مسلمان را که برآستی می‌خواهند به وظایفی که
اسلام از نظر دفاع از حقوق امت بزرگ اسلام و کوشش در راه بهبود وضع اجتماعی
مسلمانان جهان بر عهده آنها گذارده عمل کنند ، دچار سرگردانی کرده است .
اگر حکومتی که در منطقه آنها سرکار آمده با اصطلاح امروز يك حکومت ملی باشد ،
یعنی حکومتی که در راه مصالح قلمرو خود صمیمانه میکوشد و مورد قبول اکثریت
ساکنان قلمرو خویش نخست ولی خود را مسئول مصالح دیگر مسلمانان جهان نمی
شناسد ، در برابر چنین حکومتی چه کنند ؟ با او همکاری کنند ، یا مبارزه ، یا بی
تفاوت یمانند ، نه همکاری و نه مبارزه ؟ اگر مبارزه کنند یا لااقل همکاری نکنند
آیا در نیای امروزه که سیاست‌های استعماری سرخ و سیاه و زرد ، با انواع تجهیزات
و تسلیحات دهن باز کرده تا همه را ببلعند ، این مبارزه یا همکاری نکردن آنها
بدون آنکه خودشان بخواهند بسود این سیاستها تمام نمیشود ؟ اگر آنها نیروی
خود و همفکران خود را کنار بکشند و در راه بوجود آوردن یک حکومت جهانی اسلامی
یا لااقل يك حکومت محلی که فقط خود را مسئول مصالح قلمرو خود نداند بلکه
مسئول مصالح جهان اسلام بشناسد ، بکارند ازند از نظر تئوری اسلامی راهی
رفتند مطابق تعالیم اسلام ، اما از نظر عملی چطور ؟ تجاری که در زمان ما در
گذشته نزدیک در باره این طرز فکر و عمل داریم این جوانان را در قابلیت اجرای
این طرح دچار تردید کرده است و بدنیال یافتن راهی مطمئن تر و عملی تر بسوی
این هدف کشانیده است .

اگر حکومتی که در منطقه آنها سرکار است ضد ملی باشد مشکل این جوانان دو
چندان میشود . زیرا در مبارزه با این حکومت تردیدی ندارند ، میدانند که ضد
باید با آن همکاری نکنند بلکه باید با آن بجنگند ولی در برابر این گونه حکومتها
غالباً نهضت‌های ملی منطقه‌یی وجود دارد که بر پایه ناسیونالیزم محلی ، از قبیل
عربی ، ایرانی ، ترکی ، پاکستانی و نظایر اینها است نه بر مبنای اسلام و مصالح امت
اسلام .

حالا این جوانان در مبارزه با حکومت ضد ملی که بر آنها بزور حکومت میکنند و چه بسا عامل استعمار هم هست چه کنند؟ آیا به صفوف ملّیین به پیوندند؟ یا خود مستقله مستقلی تشکیل دهند؟ و اگر دسته مستقلی تشکیل دهند با دسته های ملّینی بر چه پایه و تا چه حد و تحت چه شرایطی همکاری کنند؟ قدر مسلم این است که هر نوع شکاف وجدایی میان صفوف مبارزان بایک حکومت ضد ملی سبب میشود که مبارزه دیربشمرسد یا اصلاً بشمرنرسد.

ایده ثلوثیهای موجود در نهضتهای ملّی منطقیه می نیز که اغلب پایه و مایه اسلامی صحیحی ندارد و خود بخود نمیتواند این جوانان با ایمان را که میخواهند بر اساس یک ایده ثلوثی اسلامی صحیح مبارزه کنند بخود جلب کند. این وضع خود بخود در نهضتهای ملّی موجود در این مناطق نقطه ضعفی بوجود آورده و هم بسیاری از جوانان مندیین و علائقند به شرکت در مبارزات اجتماعی را سرگردان کرده است. نتیجه این وضع در بسیاری از جاها این شده است که در گروهی از جوانان اروزننده این فکر پیدا شود که راه انجام وظیفه و شرکت در مبارزه علیه ظلم و بیداد بروی آنها بسته است و این طرز فکر که اگر شیوع پیدا کند بسیار مضر است عملاً آنها را منزوی و کناره گیر کرده است. اینها از هر نوع فعالیت سیاسی دست کشیده و به زندگی شخصی و احیاناً خانوادگی و یا حد اکثر یک نوع خدمت اجتماعی ساده پرداخته اند. و این خود موافق دلخواه استعمارگران و ایادی داخلی آنها است.

اینک میخواهیم بدانیم اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا در حل این مشکل چه وظیفه بی برعهده دارد و چه نقشی میتواند ایفا کند. آیا میتواند یک نوع رهبری سیاسی غنی و فعال و نیرومند و متشکل برعهده گیرد که اینگونه جوانان مسلمان بر آن تکیه کنند و در پرتو رهبری ایده ثلوثی و اجرایی اتحادیه در کار ساختن یک نهضت بزرگ اسلامی شرکت کنند و آنرا بشمار برسانند یا لا اقل بسوی نتیجه پیش برد؟

این سئوالی است که مسئولان اتحادیه باید به آن جواب بدهند. ولی اگر از من بپرسید میگویم اصولاً از یک اتحادیه دانشجویی چنین انتظاری نمیرود. رهبری ایده ثلوثی یکی و اجرایی یک نهضت اجتماعی سیاسی کار فرد یا گروهی ورزیده، کار آزموده و بشمر رسیده است که سالها اوزندگی خود را صرف مطالعه و بررسی علمی مسائل ایده ثلوثی و اجرایی مربوط به یک نهضت بزرگ و وسیع اجتماعی کرده و خود نیز تجاربندی اند و خسته باشند. بخصوص در نیای امروز که باتوسعه و تنوع و پیچیدگی خاص مسائل اجتماعی برای یک چنین رهبری سرمایه علمی و عملی فراوانی لازم است. در صورتی که دانشجوی هر که باشد و از هر کجا باشد و هر قدر هم با استعداد باشد در میان راه درس خواندن و رآغاز تجربه آند و ختن است و باستانی دانشجویان علوم اجتماعی و روانی و اقتصادی

مطالعات تحصیلی او که در رشته های علمی و فنی و اختصاصی دیگر
تحصیل میکنند بروسعت اطلاعات اجتماعی او چندان نمی افزاید .

بنابراین توقع رهبری عالی یک نهضت بزرگ اجتماعی از یک گروه دانشجویی توقعی بیجا
است . اما آیا یک اتحادیه دانشجویی بکلی بارهبری عالی اجتماعی بیگانه است ؟
هرگز ! اتحادیه های دانشجویی میتوانند در تقویت نهضت های ارزنده اجتماعی که
بوسیله رهبران شایسته شروع و رهبری میشوند نقش مؤثری داشته باشند و مخصوصا
در مرحله سازندگی یا نزدیک به سازندگی یک نهضت عامل مؤثری در بشمار رسانیدن
آن باشند . علاوه بر این رهبران و کارگزاران نهضت های آینده از میان همین دانشجویان
برخواهند خواست . بنابراین اتحادیه های دانشجویی میتوانند برنامه های
متناسبی برای رشد سریعتر و کاملتر استعداد های شناخته شده یا شناخته
نشده ای که در دانشجویان هست طرح و اجرا کنند و در ساختن رهبران و کار -
گزاران آینده کمک بسیار ارزنده و مؤثری باشند .

اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا نیز همینطور . جوانانی که امروز از بلاد مختلف
اسلامی برای تحصیل به اروپا می آیند بدون شك کارگزاران نهضت های آینده امت اسلامی
در بسیاری از نقاط خواهند بود . اگر این جوانان اینجا یکدیگر را بهتر
بشناسند و در پرتو این آشنایی از طرز فکر ، آداب و سنن محلی ، امکانات و
مشکلات طبیعی و اجتماعی بلاد مختلف اسلامی اطلاعات مشروح و مستندی کسب
و با ایمان به یک ایدئولوژی عالی اسلامی مشترک ، در روز آفات عربزدگی و همراه
با سرمایه علمی و فنی به بلاد اسلامی بازگردند ، پس از بازگشت حکم حلقه های
ارتباطی را خواهند داشت که در وحدت سیاسی و اقتصادی و بطور کلی اجتماعی
مسلمانان جهان تأثیر فراوانی دارند و چه بسا از میان آنها یا همطرازان دیگر
آنها کاری بهم پیوسته بوجود آید که از نظر ارزش معنوی و تقوی دینی و اجتماعی ،
از نظر قدرت نفس و اراده ، از نظر همت عالی ، از نظر معلومات ارزنده اسلامی ، از
نظر قدرت ابتکار و طرح و اجراء ، از نظر قدرت اراده ، از نظر قابلیت اعتماد اجتماعی ، از
نظر روح همکاری و کار دسته جمعی صلاحیت رهبری ایده ثلوثی یکی و اجرائی یک
نهضت عالی و پیشروی اجتماعی را برای امت اسلام ، بر مبنای اسلام و با توجه به
همه نیازمندیهای امروز و فردای مسلمانان داشته باشند .

کوشش اتحادیه در راه ارتباط هرچه بیشتر با دانشجویان بلاد مختلف و دعوت آنها
به همکاری و اجتماع شایان تقدیر است بشرط اینکه این کوشش با کوشش نیز همراه
باشد یعنی روش عملی اتحادیه و برنامه های مختلف آن طوری تنظیم شود که
دانشجویان مسلمان در اروپا عموما اتحادیه را از خودشان احساس کنند ، نه
وابسته به منطقه عربی یا ایرانی یا پاکستانی یا ترکیه و . . . و نه وابسته به یک سیاست

خاص در این منطقه ها . اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا باید به حفظ جنبه عمومی و همگانی خود بر مبنای اسلام بسیار اهمیت دهد بطوریکه هر چه پیشتر می رویم از اعتماد عمومی دانشجویان مسلمان بیشتر بر خوردار گردیم و اتهام وابستگی به یک سیاست یا جناح خاص یا کشور یا منطقه خاص به او نچسبد .
برای این منظور توجه شما برادران و خواهران عزیز و افراد علاقمند دیگر را به مسائل زیر جلب میکنم :

۱ - پایه و اساس و زیر بنای فکر و عمل در همه فعالیت‌های اتحادیه اسلام و تعالیم آن و مصالح امت بزرگ اسلامی باشد .
۲ - در انتخاب رهبران و کارگردانان اتحادیه در سازمانهای مختلف آن همواره این اصل مهم رعایت شود که افرادی با ایمان ، پای بند به احکام اسلام ، پاک نیت و خوشنام ، بلند همت ، فعال و دارای ابتکار و قدرت اداره باشند .
۳ - ترتیبی داده شود که چه در کار رهبری و چه در واحد های تشکیلاتی دیگر اتحادیه حتی الامکان جوانانی از بلاد مختلف اسلامی شرکت داشته باشند .
این رویه هم جنبه عمومی اتحادیه را در داخل و خارج و در افکار و نظار دور و نزدیک محفوظ میکند و هم خود یک نوع ضامن عملی برای پیشگیری از گرایش اتحادیه به یک جهت یا منطقه یا سیاست خاص و دور شدن از جهات و مناطق دیگر و سیاست عمومی اسلامی است .

۴ - روش اتحادیه در فعالیت‌های گوناگون خود از قبیل خطابه ها و نشریه ها انتقادها یا تأییدها در برابر حکومت‌ها و سیاست‌هایی که در بلاد اسلامی هست طوری باشد که وصله و وابستگی به یک سیاست خاص محلی به او نچسبد و کرنه از ارزش عمومی و میزان قابلیت اعتماد آن برای عموم دانشجویان مسلمان در اروپا خود بخود کاسته خواهد شد ، دیگر نمی تواند جنبه یک اتحادیه اسلامی عمومی و غیر محلی را داشته باشد . البته اعضای اتحادیه می توانند بر حسب تحقیق و تجربه شخصی و با استمداد از کوششی که اتحادیه در بالا بردن معلومات و رشد سیاسی و اجتماعی اعضای خود بر مبنای اسلام میکند در هر نهضت اجتماعی که آنرا منطبق با موازین اسلام تشخیص میدهند شرکت کنند ولی خود اتحادیه بعنوان یک واحد اجتماعی بهتر است هر چه بیشتر جنبه عمومی خود را در همه جهات حفظ کند .

۵ - اتحادیه در اخبار و گزارشها به مطالبی اعتماد کند که از مأخذ قابل اعتماد بدست او رسیده باشد و فرمان قرآن کریم را در باره لزوم تبیین بصورت وسیع رعایت کند و همواره به این نکته توجه داشته باشد که یک خبر خلاف واقع یا مبافه آمیز از اعتبار و قابلیت اعتماد اتحادیه خواهد کاست .

۶ - اتحادیه از هر وسیله مؤثر و مشروع در مأموس کردن و گرد هم آوردن دانشجویان مسلمان استفاده نکند . نماز جماعت و جمععه عید ، سمینار ، بازدید دسته جمعی از واحد های فعال اسلامی در اروپا ، گردش علمی و بازدید از موسسات فنی ، ورزشها و تفریحات دسته جمعی ، همکاری برای بررسیهای مفید در شناخت قوت یا ضعف سیستمهای حزبی در نقاط مختلف اروپا یا بررسی تجارب اجتماعی که از نهضتها و فعالیتهای اجتماعی در بلاد اسلامی بدست آمده است نمونه های متنوعی است که میتوان در حدود امکانات از آن استفاده کرد .

۷ - جوانانی که برای تحصیل به اروپا می آیند در تنظیم وضع تحصیلی یا زندگی شخصی و گاه در انتخاب رشته تحصیل احتیاج فراوان به راهنمایی افراد دلسوز و مطلع و قابل اعتماد دارند . اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا می تواند در این زمینه نقش مؤثری داشته باشد .

۸ - گاهی برای دانشجویان مسلمان مشکلات خصوصی مالی یا غیر مالی پیش می آید شك نیست که يك اتحادیه دانشجویی باید در این مواقع به کمک بشتابد و در حدود امکانات مشکل گشایی کند .

۹ - هر وقت در قسمتی از سرزمین اسلام حادثه ایی از قبیل سیل یا زلزله یا نظایر اینها پیش بیاید چه بهتر که اتحادیه خدمتی ولو کم برعهده گیرد که نمودار روح تعاون و برادری اسلامی باشد .

۱۰ - مهمترین وظیفه يك اتحادیه دانشجویان کوشش در راه رشد کمال و فضیلت در دانشجویان است ، امید همه ما این است که اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا همه امکانات خود را در این راه بکار برد که دانشجویان مسلمان در اروپا یا فضیلتهای زیر به سرزمین اسلام یاز گردند .

الف : ایمان و تقوی

ب : اطلاعات ارزنده و مستندی از اسلام و تعالیم آن

ج : عشق به کار و خدمت

د : رشد کافی برای اداره صحیح زندگی ، خانوادگی و شرکت مؤثر در اداره

جامعه

ه : اطلاعات علمی و فنی ارزنده در یکی از رشته های مورد نیاز امت اسلام بصورتی که به رشد و بی نیازگی فنی و اقتصادی و اجتماعی امت اسلام کمک کند .

و : اطلاعات ارزنده و مستندی از بلاد اسلامی و مردم آن .

ز : بهیستگی و همفکری ریشدار با همدوره های تحصیلی ، خوناز بلاد اسلام

دیگر و با افراد مؤثر و علاقمند دیگر که آنها را برای خدمت و فعالیت مشترک در راه عزت اسلام و مسلمین آماده کند .

ح : ایمان باین ایده عالی و بزرگ اسلامی که سعادت مسلمانان دنیا را این است که بر محور اسلام با هم متحد باشند و یک واحد بزرگ سیاسی و اقتصادی و بطور کلی اجتماعی تشکیل دهند که در راه مصالح معنوی و مادی همه مسلمانان جهان بطور یکسان بکوشد .

معنی طرح این مسائل در بحث امروز این نیست که اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا تاکنون بهیچ یک از آنها توجه نداشته است . آنچه مسلم است اتحادیه به بسیاری از این مطالب و وظایف توجه داشته و در کارهایی که تاکنون انجام داده و - نشریاتی که منتشر کرده است این توجه بخوبی بچشم میخورد . ولی از آنجا که موضوع بحث امروز وظایف اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا در برابر جوانان مسلمان است لازم بود بهمه آنها اشاره کنم آیا در میان آنها مطلبی یافت میشود که اتحادیه قبلا بدان توجه نداشته یا توجه ولی عملا رعایت نکرده ؟ نمیدانم ، آنچه میدانم این است که همه ما باید بسهم خود در راه توسعه و تکامل این گونه واحد های اجتماعی اسلامی همفکری و همکاری کنیم و آنچه گفته شد سهمی است که در این همفکری برعهده داشتیم و امیدوارم خیریری برای اسلام و امت اسلامی در بر داشته باشد .

والسلام علیکم ورحمته اللّٰه وبرکاته

~~~~~  
~~~~~  
~~~~~

با عرض معذرت از خوانندگان و نویسنده ارجمند مقاله " اخلاق یا مذهب یا هر دو " که قسمت اول آن در شماره قبل درج گردید بعلت طولانی بودن آن یکجا بضمیمه مکتب مبارز منتشر خواهد شد .

دیگر و با افراد مؤثر و علاقمند دیگر که آنها را برای خدمت و فعالیت مشترک در راه عزت اسلام و مسلمین آماده کند .

ح : ایمان باین ایده عالی و بزرگ اسلامی که سعادت مسلمانان دنیا در این است که بر محور اسلام با هم متحد باشند و یک واحد بزرگ سیاسی و اقتصادی و بطور کلی اجتماعی تشکیل دهند که در راه مصالح معنوی و مادی همه مسلمانان جهان بطور یکسان بکوشد .

معنی طرح این مسائل در بحث امروز این نیست که اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا تاکنون بهیچ یک از آنها توجه نداشته است . آنچه مسلم است اتحادیه به بسیاری از این مطالب و وظایف توجه داشته و در کارهایی که تاکنون انجام داده و - نشریاتی که منتشر کرده است این توجه بخوبی بچشم میخورد . ولی از آنجا که موضوع بحث امروز وظایف اتحادیه دانشجویان مسلمان در اروپا در برابر جوانان مسلمان است لازم بود بهمه آنها اشاره کنم آیا در میان آنها مطلبی یافت میشود که اتحادیه قبلاً بدان توجه نداشته یا توجه ولی رعایت نکرده ؟ نمیدانم ، آنچه میدانم این است که همه ما باید بسهم خود در راه توسعه و تکامل این گره واحد های اجتماعی اسلامی همفکری و همکاری کنیم و آنچه گفته شد سهمی است که در این همفکری برعهده داشته و امیدوارم خیرگی برای اسلام و امت اسلامی در بر داشته باشد .

والسلام علیکم ورحمته اللہ وبرکاته

~~~~~  
~~~~~  
~~~~~

با عرض معذرت از خوانندگان و نویسنده ارجمند مقاله
" اخلاق یا مذهب یا هر دو " که قسمت اول آن در
شماره قبل درج گردید بعلت طولانی بودن آن یکجا بضمیمه
مکتب مبارز منتشر خواهد شد .

اقتصاد اسلامی

خلاصه :

مسائل اقتصاد اسلامی از جهت زیر بنای نظری و محتوی عملی و مقایسه با سایر تکاملی عقاید اقتصادی بطور عمومی و هم چنین تاریخ اقتصاد اسلامی در سه فصل مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است .

این سه فصل عبارتند از :

فصل اول - بررسی پیدایش و مسیر تکاملی عقاید اقتصادی تا قرن حاضر -

فصل دوم - اقتصاد اسلامی شامل :

۱- بخش اول - مقدمه .

۲- بخش دوم - زیر بنای نظری (تئوریک) اقتصاد اسلامی .

۳- بخش سوم - محتوی عملی (پراتیک) اقتصاد اسلامی .

۴- بخش چهارم - روابط درونی مسائل اقتصادی با سایر مسائل

اجتماعی در اسلام .

فصل سوم - اقتصاد اسلامی - یک بررسی تاریخی .

سلسله مقالاتی که بتدریج در مکتب مبارز تحت عنوان بالا خواهد آمد فقط

شامل فصل دوم میباشد .

x x x

پیش گفتار

کدام راه ؟ : در سال ۱۰۷ هـ . ق بدستور هشام بن عبدالملک

اراضی مزروعی را در مصر مساحی و ارزیابی نمودند . جرجی زیدان نقل از مقریزی وسعت این اراضی را در مصر بالغ بر سی میلیون فدان (هر هکتار -

برابر است با ۴۷۱ / ۲ فدان) ذکر نموده است (۱) اهمیت و عظمت وسعت کشاورزی در مصر، در ۱۳ قرن پیش وقتی شخص تر میگردد که ما وسعت این اراضی را در حال حاضر با آن زمان مقایسه نمائیم .

بموجب آماریکه در سه سال پیش از طرف دولت جمهوری عربی متحده منتشر شده است، (۲) آمار اراضی مزروعی در مصر بقرار زیر است .

۱۸۹۷ میلادی	۵,۰۴۸,۰۰۰	فدان
۱۹۱۴	قربین به ۶ میلیون	"
۱۹۵۲	۵,۶۸۰,۰۰۰	" (قبل از انقلاب)
۱۹۶۲	۵,۷۴۹,۰۰۰	" (بعد از انقلاب) " ۳

بر اساس برنامه های عمرانی دولت ، پیش بینی میکنند که ساله بین ۲۰ تا ۵۰ هزار فدان بر سطح اراضی مزروعی اضافه شود . هم چنین پس از پایان سد عالی آسوان قریب به یک میلیون فدان بر اراضی مزروعی اضافه خواهد شد . اگر چنانچه حد اکثر پیش بینی حالیا نه عملی شود و سد عالی در سال ۱۹۷۰ پایان پذیرد ، مجموعه اراضی مزروعی در مصر در سال ۱۹۷۰ با یک محاسبه ساده بالغ بر ۷,۱۵۰,۰۰۰ فدان خواهد بود . بر اساس استانداردهای موجود - این رقم یک پیروزی بزرگ برای دولت مصر خواهد بود . ولی از جانب دیگر ، اگر با همین نسبت و سرعت کار اصلاحات اراضی در مصر توسعه یابد ، قریب به ۴۴۰ سال وقت لازم است تا سطح اراضی مزروعی را در مصر به وسعت آن (۳۰ میلیون فدان) در قرن اول هجری - ۱۳ ترن پیش برسانند ؟ (آیا مصر تنها نمونه است ؟)

با هم به یمن سری بزنیم . پس از پیروزی کودتای یمن ، رئیس جمهور جدید اعلام کرد ، و دنیا هم مشاهده کرد که یمن یکی از عقب مانده ترین کشورهای آسیا و یا شاید دنیا باشد . اما این یمن همیشه اینطور نبوده است . یمن زمانی " تاج افتخار " (۴) دنیای اسلام بوده است . و " هر مسافری اعم از سوار یا پیاده "

۱- الإصلاح الزراعی فی الاسلام - صادق مهدی الحسینی - مؤسسه الصادق - کربلا - عراق

۲- Statistical Pocket Book 1952 - 1962, نشریه " اداره التعمیر العامه " Cairo April 1963

۳- از مجموع ۲۴۷ میلیون فدان خاک مصر فقط سه درصد مزروعی و مسکونی است . در برابر ۶ میلیون فدان مزروعی ۲۳۸ میلیون اراضی غیر مزروعی (بایر) و صحرا وجود دارد . اراضی مزروعی و مسکونی ، صرف نظر از تعدادی مختصر واحد های پراکنده در صحرا تماما در دو طرف رودخانه نیل متمرکز میباشند .

۴- فیلسوف نماها " ص ۸۲ ناصر مکارم

که از این سر تا آن سر کشور (یعنی) را طی میکرد آفتاب را نمیدید. زیرا در دو طرف جاده آنقدر درختهای سایه دار تربیت کرده بودند که سایه آن قطع نمیشد. اهالی مرفه الحال و از لذائذ حیات بر خوردار بودند - لوازم زندگی مهیا - اراضی آباد - حکومت عالی و قوی و پایدار و کشور در نهایت ترقی و تعالی بود. (۱)

آیا مصر و یمن نمونه های استثنائی هستند؟ باهم بعراق میرویم. سری بایران میزنیم! عراق را مورخین سرزمین سیاه "السواد" میخواند ماند - و این بدان علت بوده است که از بصره تا موصل - يك قطعه زمین خشك و بایسر دیده نمیشده است. تمام دهات و اراضی کشاورزی بهم متصل بوده اند. در بحث تاریخ اقتصادی اسلامی خواهیم دید که در آمد دولت مرکزی از مالیات اراضی عراق بالغ بر ۶۰۰ هزار درهم در سال بوده است. در ایران خودمان میخوانیم که در نیشابور لشکر مغول قریب به سه کرور جمعیت را از دم تیغ خود گزارانند (هر کرور نیم ملیون است). نیشابوری که در حال حاضر شاید بسیاری از ما ندانیم در کجای ایران میباشد؟ باز میخوانیم که خوزستان زمانی ۴ کرور جمعیت داشته است. در بندر معشور، که قبل از تبدیل آن بیک بندرگاه نفتی، يك ده مخروبه بندری بیش نبوده است زمانی آن چنان آباد بوده است که از مراکز فرهنگی در جنوب محسوب میشده است. و شهر دارای کتابخانه بزرگی بوده است. توسعه فرهنگی بدون شك رابطه ای با توسعه اقتصادی دارد.

باز میخوانیم که در سرتاسر دنیا اسلام زمانی میرسد که انسان محتاجی پیدا نمیشود که دولت با او کمک نماید. چرا چنین بوده است؟ در کشوری که ۹۷ درصد اراضی آن صحرای بایر است چگونه ۳۰ ملیون فدای اراضی مزروعی بوده است؟! این توسعه عجیب کشاورزی - با نبودن وسائل فنی جدید! کشاورزی موتوریزه؟ حاصل چیست؟ آیا این توسعه با نظام اقتصادی حاکم در آن دوران رابطه ای ندارد؟ در آلمانها که هنوز کریستف کلمب آمریکا را کشف نکرده بود که بعداً از تصدق سر برنامه های اصلاحاتی! ما مجبور به درخواست گندم از آمریکا بشویم؟ انبوه کثیر جمعیت در عراق و در ایران از کجا زندگی خود را تامین میکرد است؟ نمیتوان گفت که گرسنه بوده اند چه بدون رشد اقتصادی ایجاد يك تمدن - وسعت فرهنگ امکان پذیر نیست. آیا جز این که ما علت را در نظام اقتصادی جستجو کنیم راهی هست؟

دکتر واسیا - استاد ادبیات عرب و تاریخ تمدن اسلام در دانشگاه ناپل بطور مختصر باین علت اشاره مینماید. آنجا که میگوید: "آنگاه يك نوع حکومتی تازه

(- "مروج الذهب" - مسعودی

که از لحاظ اصول و صفات اخلاق بد درجات بر آنچه در آن زمان موجود بود برتری داشت تاسیس شد. طلا که در صندوقهای سرمایه داران مقتدر پنهان شده بود، بجریان افتاد و از این دست بان دست گشت تا اینکه بقفرا میرسید. دوران یک سیستم اقتصادی سالمی بوجود آمد - مردان تحصیل کرده شایسته هوشمند تحت رهبری حکومتی که بوسیله مردان پاک و شریف اداره میشد روی کار آمدند - و افکار دموکراتیک در نظم نوین مورد تشویق قرار گرفت و دارندگان این امتیازات توانستند بعالیترین مقامات اداری ارتقاء یابند * (۱)

قصد ما در اینجا بحث درباره تاریخ اقتصاد اسلامی نمیباشد. چنین بحثی بتفصیل در فصل سوم از سلسله مقالات "اقتصاد اسلامی" خواهد آمد. اشاره مختصر در این مقدمه بمنظور طرح یک سؤال اساسی است! و آن اینکه: آیا در برابر مشکلات اساسی اقتصادی و اجتماعی که جامعه ایرانی با آن سروکار دارد چه راه حلی را انتخاب کنیم. راه حل پیشنهادی دنیای غرب را؟ یا راه حل های پیشنهادی مکتب اسلام را که راه حلهای آزمایش شده و امتحان داده - هستند؟

مسئله اگر علاقمندی ما بسعادت جامعه و توده ها بیش از تعصب ما نسبت باین مرام یا آن مرام باشد و اگر قبول کنیم که نمیتوان و نباید چشم بسته فرمولهای و راه حلهای "حکیم فرموده" را قبول کرد و بکار بست در آن صورت مطالعه راه حلهای پیشنهادی اسلام، حداقل، یک ضرورت اجتناب ناپذیر خواهد بود. تنها کسانی از چنین مطالعه ای سر باز میزنند و تنها کسانی خود را بی نیاز از چنین مطالعه ای میدانند که یا بعلت غربزدگی تعصب آنها نسبت باین "ایسم" یا آن "ایسم" از علاقمندی آنها بسعادت توده های ملت بیشتر باشد یا آنکه بعلت تعهدات و وابستگی های موجود بامرکز کنترل کننده دنیای غرب راهی جز تعقیب و اجرای فرمولهای حکیم فرموده برایشان موجود نباشد.

ما معتقدیم که راه حلهای پیشنهادی مکتب اسلام میتواند، به بهترین وجهی - نه تنها پاسخ گوی مشکلات جامعه ما باشد بلکه به بسیاری از سئوالات دنیای غیر مسلمان نیز پاسخ منطقی و عملی میدهد. این صرف یک ادعا نیست. تاریخ در برابر ماست و با قاطعیت گواه صادق این واقعیت است.

رویه ما در تنظیم این مقالات بر آنست که حتی الامکان، بیشتر اطلاعات در اختیار خواننده بگذاریم و کمتر به اثبات آنها بپردازیم. ما اگر سعی کنیم حقایق اسلامی

۱- "بیشرف" سربخ اسلام" ترجمه سید غلامرضا سعیدی نویسنده

Dr. Caselli Dr. Laura Vaceia Vaglieri این کتاب توسط
از دانشگاه پنسیلوانیا، بانگلیسی ترجمه شده است.

را صرفاً بیان کنیم - بصورت لخت و عربیان و بی پیرایه، خود آنها از زبان قاطع و طبیعی هستند که نظر هر انسان واقع بین حقیقت جوئی را جلب نمایند .

اگر چه سید جمال الدین اسدآبادی، برای اولین بار واژه سوسیالیسم را برای اقتصاد اسلامی بکار برده است، و امروز نیز همراه با رشد و توسعه جنبش نوین فکری در دنیای اسلام هر روز بیشتر و بیشتر مایه واژه هائی چون "سوسیالیسم اسلامی" "سوسیالیسم عرب" "سوسیالیسم تحقیقی، سوسیالیسم بر پایه خدا پرستی" که همه معرفت یک واقعیت - اقتصاد اسلامی - هستند، برخوردار میگردیم - اما ما در اینجا بنا بدلیل از بکار بردن و اطلاق هر نوع واژه ای برای سیستم اقتصادی اسلامی خود داری نمیکنیم . در مفهوم و محتوی سوسیالیسم، میان طرفداران و معتقدین بدان، آنقدر اختلاف وجود دارد که انطباق و بکار بردن این واژه را بر اقتصاد اسلامی - مشکل میسازد . این از آنجهت نیست که در مقام مقایسه اصول کلی قبول شده سوسیالیسم با اقتصاد اقتصاد اسلامی، تناقضاتی وجود داشته باشد، بلکه برعکس شاید از جهاتی اقتصاد اسلامی بمراتب از افراطی ترین مکاتب سوسیالیستی افراطی تر باشد - در بحث "راه غلی شده" در سیر اقتصادی خواهیم دید که این یک ادعا نیست چه در سیر تکاملی عقاید اقتصادی که امروز عقاید سوسیالیستی، یک مرحله از این تکامل را معرفی میکند، اسلام در مراحل بسیار جلوتر قرار دارد . شاید تنها حسن و فایده اطلاق سوسیالیسم بر سیستم اقتصاد اسلامی، همراه شدن با این جنبه و کششی است کذا امروز در میان قشر روشنفکر ملل محروم در باره کلمه سوسیالیسم وجود دارد . بهر حال ما میکوشیم تا حد امکان اصول این سیستم اقتصادی را بیان کنیم تشخیص اینکه چنین سیستمی در ماهیت سوسیالیستی است یا نه، بر عهده خوانندگان ما خواهد بود . صفحات مکتب مبارز برای هرگونه بحث - سؤال - انتقاد باز است و مانه تنها از آنها استقبال میکنیم بلکه از همه علاقمندان انتظار دریافت کمک فکری و انتقاد علمی را داریم .

بخش اول = مقدمه :

قبل از ورود به بحث اصلی - لازم است یک سلسله نکاتی که توجه بدانها در مطالعه و قضاوت در باره اقتصاد اسلامی ضروریست توضیح داده شوند - این نکات بصورت خلاصه عبارتند از :

نکته اول : اسلام بعنوان یک مکتب نه یک مذهب : اسلام بآن معنا که در غرب مصطلح است مذهب نیست، بلکه یک مکتب یا Institution میباشد . منظور ما از مکتب در اینجا عبارتست از ((مجموعه ای از اصول معین و مشخص شده یا مقررات و قوانین اساسی در تمام

رمینه های حیات بشری)) " ۱ " عبارت دیگر با توجه به چنین مفهوم و تعریفی، اسلام تنها مذهب که عبارت از ((يك اعتقاد بقدرت یا قدرتهای ما فوق بشری که باید از آن تبعیت کرد)) " ۱ " نیست. عدم توجه به يك چنین واقعیتی در مورد اسلام و انطباق مفهوم مذهب در غرب بر محتوی اسلام موجب بسیاری از عدم تفاهات شده است. روشنفکران ما بر اساس چنین عدم درکی از محتوی اسلام از طرفی، و از طرف دیگر بعزت غریزگی همان قضاوت و عکس العملی را که در غرب نسبت به مسیحیت وجود دارد، در مورد اسلام نیز نشان میدهند. و لذا برای آنها خیلی عجیب است وقتی ما صحبت از اقتصاد اسلامی مینمائیم یا صحبت از دولت اسلامی میشود. شعارجدائی مذهب از دولت، در غرب بهیچوجه با مفاهیم اسلامی تطبیق نمیکند.

بر همین اساس اسلام بآن معنا که مارکس مذهب را تعریف میکند، مذهب نیست. مارکس با مطانعه کلیسا در غرب است که معتقد است مذهب عبارتست از يك سلسله آوار و ادعیه که توسط کجی بنام روحانی اجرا میگردد. در اسلام کلیسا بآن معنای مسیحیت وجود ندارد - و روحانیت بآن صورت که در مسیحیت تعیین کننده تام همه نوع مقررات مذهبی باشد وجود ندارد.

متأسفانه نویسندگان مارکسیست ایرانی نیز بدون توجه به يك چنین تفاوت فاحشی عیناً قضاوت مارکس را که متوجه مسیحیت است، با اسلام نیز تعمیم میدهند. اما چون در عمل چنین نیست با واقعیات غیر قابل انکاری روبرو میشوند که عکس العمل طبیعی آنها موجب تناقض آشکار میان گفته ها و نوشته های آنان و تعلیمات مارکس میگردد. (۲)

امروز بطور جهانی و بین المللی قبول شده است که اسلام بعنوان يك مکتب فکری در تمام زمینه های فعالیت بشری از قبیل دولت - جامعه - اقتصاد - ازدواج و خانواده، تعلیم و تربیت، جنگ و صلح، دموکراسی و... نظر میدهد. اسلام نه تنها رابطه میان خدا و بشر را تعیین میکند بلکه با آموزش هدف و محتوی حیات این رابطه را بصورت يك دینامیسم و نیروی محرکه انقلابی تبدیل میسازد. رابطه ای که نمیتواند از آن نوعی باشد که کاری بکار اعمال روزانه ما نداشته باشد و یا رابطه ای باشد که عملاً بصورت "ترياک توده ها" درآید. اسلام نه تنها ترياک توده ها نیست بلکه نمونه های بسیار فراوان در همین سالیان اخیر در

Webster Dictionary

۱-

۲- به نشریات حزب توده ایران در ایام محرم و مقالات مربوط به قیام حسین بن علی و همچنین مقاله ((اسلام و نسبت رهائی بخش میهن ما)) مجله دنیا تابستان ۱۳۴۴ مراجعه شود.

برابر ما وجود دارند که تریاق یا آنتی دوت (Antidote) بسیاری از سموم اجتماعی در سطح ملی و جهانی می باشد .

نکته دوم = روابط درونی و متقابل میان قسمت های مختلف در اسلام :
گفتیم اسلام يك مكتب است . میان این اصول معین اسلام در زمینه های مختلف حیات بشری يك رابطه ارگانیک و درونی وجود دارد . هر کدام از این اصول با دیگری مربوط و بدان وابسته می باشد . محتوی دولت را از سیستم اقتصادی و هر دوی اینها را از سطح اخلاق اجتماعی توده مردم نمی توان جدا ساخت .
قضای و راجع به جنگ در اسلام بدون توجه برسالت مسلمانان در رهائی توده ها از زیور بندگی زورور مسلماً بسیار سطحی و نارسا خواهد بود .
در مسئله اقتصاد اسلامی نیز این رابطه را با سایر قسمت ها نباید از نظر دور داشت .

نکته سوم = جهان بینی اسلام :

باتوجه بنکته اول - و دوم اشاره ای به مسئله جهان بینی اسلام که فریضه بنای قسمت های مختلف مكتب فکری می باشد ضروری است - بطور خلاصه این جهان بینی عبارت است از :

الف: هدف در آفرینش و هستی : " بودن و " وجود " هیچ فنومن دیدید های در تمام کائنات = هستی بدون هدف و یا عبث نیست .

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا يَا كَاذِبِينَ كَذِبًا كَرِيمًا كَذِبًا كَرِيمًا
آیا گمان می کنید که شما را بیهدف خلق کرده ایم ؟ قرآن سوره ۲۳ آیه ۱۱۵
بَرِنَا مَا خَلَقْتُمْ هَذَا بِالطَّلَا سُبْحَانَكَ
پروردگارا تو فریبی (دوری) از اینکه این آسمانها و زمین را
بیهدف خلق کرده باشی قرآن سوره ۳ آیه ۱۹۱
وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بِالطَّلَا
و آسمان و زمین و آنچه میان آسمانها و زمین خلق کرده ایم قرآن سوره ۲۸ آیه ۲۷

و انسانهم - بعنوان یکی از اجزاء طبیعت تحت کنترل همان قوانین قرار دارد :
يَحْسِبُ الْإِنْسَانُ أَنَّ تَرِكُ سِرِّي
انسان می پردازد که رها کرده شده ؟ قرآن سوره ۷۵ آیه ۳۶
ب = حرکت دائمی و پیوسته = دنیای ما - و تمام هستی ، از کثرین ذره تا بزرگترین ستارگان - همه در حال حرکت هستند - دنیای ما دنیای استاتیک نیست .
حرکت را از وجود نمیتوان جدا ساخت . چه حرکت خود عین وجود است .
ج = جهت حرکت = حرکت يك امر نسبی است . که آنرا با مقایسه واقعیت دیگری بیان میکنند - حرکت نمیتواند فاقد جهت باشد . اگر درست است که تمام

هستی و محتوی آن بر حال حرکت دائم و لایزال میبایند - جهت این حرکت به کجاست؟
پاسخ اسلام : حرکت بجانب خداست .

إِلَيْهِ مَرْجُوكُمْ جَمِيعًا   بازگشت همگی شما سوی اوست
قرآن سوره ۱۰ آیه ۴

ثُمَّ إِلَيْهِ تَرْجَعُونَ   سپس سوی او بازگردانیده شوید
قرآن سوره ۳۹ آیه ۴۴

وَأَنْتَ إِلَهِي رَبِّيَ الْمُتَشَفَّى   پایان (زندگی) سوی پروردگارت
قرآن سوره ۵۳ آیه ۴۲

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ   ما از خدایم دبری او بازگشت میکنیم
قرآن سوره ۲ آیه ۱۵۶

هُوَ الَّذِي ... وَإِلَيْهِ تَحْشَرُونَ   او (خدا) کس است که ... سوی او برگردانیده شود
قرآن سوره ۶۷ آیه ۲۴

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ ... إِلَىٰ رَبِّكَ كُنْ حَافِظًا   ای انسان ... (در حرکت) سوی پروردگارت رنج و مشقت بکنشی ولی (بالآخره) باد خواهی رسید .
قرآن سوره ۸۶ آیه ۶

آیا خداوند در "جائی" قرار دارد و مستقر است که ما و تمام موجودات در حرکت دائم و پیوسته خود به طرف آن مکان پیش برود ؟ مسلما خیر . خداوند کمال مطلق است - علم مطلق است - نظم مطلق است . صفات خداوند از ذات خدا جدا نیستند - بعبارت دیگر جهت حرکت تمام کائنات و وجود بجانب بهتر شدن - توسعه دانش که کشف قوانین طبیعت است و ... حرکت میکند سیر قهقرائی وجود ندارد بقول طالقانی "حرکت عین بقاء و کمال و حیات است" و "غریزه و فطرت بقاء و کمال و گریز از مرگ و فنا جویای راهی است که پیش برود و در آن توقف و سکون پیش نیاید و این همان صراط المستقیم است" و "طلب صراط المستقیم مطلوب ذاتی انسان بلکه هر موجود زنده است" سر حرکت ذاتی و جوهری و ارادی و اصل تکامل زمین رسیدن بصراط است . (۱) و این چنین جهت گیری خاص انسان نیست . بلکه در تمام هستی بعبارت خدا مشغول است .

يَسْبِغْ لَكَ مَائِنِ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ   قرآن سوره ۵۹ آیه ۲۴

يَسْبِغْ لَكَ مَائِنِ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ   قرآن سوره ۶۴ آیه ۱ - ۶۲

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ   قرآن سوره ۶۱ آیه ۱ - ۵۵ - آیه ۵۹ - آیه ۵۸

خداى را تسبیح گوید آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است .

۱ - پرتوی از قرآن - سید محمود طالقانی - شرکت انتشار

تسبیح از لغت سباحة بمعنای شناوری و شنا کردن مشتق است - در اصطلاح آنرا بمعنای پاک دانستن خدا نیز بکار میبرند - حقیقت تسبیح خدا تسبیح حمد و ستایش خدا که در نماز میخوانیم عبارتست از کوشش و حرکت مستمر و دائم بسوی کمال و خیر مطلق و رهایی از آلودگی و ضعف و جهل و بردگی است .
 لذا تمام موجودات از کمترین سلول بدن ما تا بزرگترین پدیده ها دارای این خاصیت حرکت تکاملی میباشد . و از نظر جهان بینی اسلام هدف حیات انسان همراهی با تمام کائنات در حرکت بسوی چنین کمال و بهتر شدن خلاصه نمیشود .
ه - مفهوم عبادت = ولذا بر اساس تعبیر بالا عبادت خدا ، در اسلام تنها نماز و اعمال مذهبی نمیشود . نماز و روزه و غیره قسمتی از عبادت هستند هر حرکت یا جنبش از طرف ما که با خلوص نیت و در جهت بهتر شدن ، رهایی از جهل - بردگی ، حرکت برای کشف رموز و اسرار هستی (علم) باشد عبادت محسوب میشود .
 و این همان عبادت فی سبیل الله یا قربة الی الله ای است که ما در بسیاری از اعمال خود موظف هستیم در نظر بگیریم . بعبارت دیگر قید فی سبیل الله یعنی گریز از کارهای بی هدف ، عاطل و باطل و در عوض جهت دادن به هر کوچکترین کاری است که انجام میدهیم . لذا اعمال روزانه ما دارای معنا و محتوی میشود آگاهی و هشیاری ما وسعت میابد این خود وحدت با تمام هستی است - عدم جدائی انسان از طبیعت و کائنات است . تمام موجودات در حرکت خود متوجه چنین راه و مسیری هستند انسان باید این راه را با عقل و اراده طی کند - اما سایر موجودات آنرا با غریزه طی میکنند -

و - یک مقیاس برای سنجش عملی = جامعه جانشین خدا است - در بحث آینده بطور مبسوط تری شرح خواهیم داد که جامعه - تمام انسانها - بطور کل - جانشین خدا در روی زمین است ولذا در سنجش اعمال روزانه خود وقتی قیود فی سبیل الله را بخواهیم در نظر بگیریم همه بر میگردد به فی سبیل المجتمع - یعنی منافع بشریت . منافع انسانها - بعبارت دیگر چوب نرعی که ما اعمال روزانه خود را با آن به سنجیم که از خط مستقیم در راه خدا خارج نشویم - سنجش با راه ملت و جامعه و منافع آن است . منافع بطور عام و وسیع - نه بر اساس معتقدات توده مردم و احساسات آنها یا قضاوت روز در جامعه که چه بسا مضر بحال بشریت باشد .
نکته چهارم - سه بعدی ایمان - عمل صالح - تقوی -
 اگر درست است که اعمال ما - کوچک یا بزرگ نمیتوانند بدون هدف باشند و انسان بیهدف - اگر مرده نباشد بیشتر از مرده هم نیست - و همراه با تمام

موجودات جهان هستی انسان هم باید با آگاهی در فعل و انفعالات حیاتی شرکت کند، در آنصورت شکل واضح و عملی این ضرورت رابطه متقابل میان ایمان و عمل و تقوی خواهد بود. ستون فقرات سیستم حاکم را در جامعه اسلامی این سه عامل تشکیل می‌دهد. از نظر معنی لغوی و مفهوم آن بطور خلاصه ایمان از افعال آمن هست یعنی رسانیدن خود یا دیگران را با امنیت و در امان قرار گرفتن در فارسی ایمان را به گرائیدن که پیوستگی وجود شدن را می‌رساند، مانند گرائیدن جسم با آتش که اندک اندک با آن جور می‌گردد. در اصطلاح ایمان عشق و علاقه تعظیم و تقدیس و پیوستگی می‌باشد. طلب امنیت و گریز از فنا انسانرا پیوسته به تلاش و امیدارد تا تأمین خاطر نماید. ایمان درک نقشه سعادت فرد و جامعه است. هر عمل صالحی باید از مبدا ایمان باشد. ولی ایمان تنها منشأ عمل صالح نمیگردد. ایمان خود منشأ عمل صالح می‌باشد و در بسیاری از موارد مقصود از ایمان همان عمل صالح است. " (۱) اما در معنای عمل صالح: " هر چیزیکه مستلزم صرف زحمت و جلب مقصودی باشد عمل است... و همیشه لازم نیست عمل یا کار معنای مکانیک و صورت مادی داشته باشد کسی که حاضر شود در باره پادشاه طالعی جرأت بخرج داده خود را بخطر بیندازد و حرف حقی ادا کند کار بزرگی کرده است معلم یا خطیبی هم که از روی مطالعه و دقت کلام با معنای مفیدی را بیان میکند آنها را اهل حرف یا اشخاصی ارج نمیدانند. حتی نشستن و فکر کردن برای کشف مجهولات باز عمل است. ولی آب در هاون کوبیدن - ورزش - بدیهیات نوشتن، خیالبافی کردن و هرگونه آثاریکه خالی از فایده یا عاری از زحمت باشد کار نیست..... در فارسی کلمه صالح را شایسته ترجمه مینمائیم " (۲)

اما تقوی - تقوی لغت ویژه قرآن است. بمعنای وقایه گرفتن - وقایه رسیده نگهداری و مانع در میان است، مانند سپر و لباس زمستانی و آنچه که حدی را نگه دارد یا از آسیبی انسانرا باز دارد - ترمز ماشین را هم وقایه میگویند. در فارسی طالبانی آنرا بجای پرهیز به پروا ترجمه کرده است " متقین یعنی پروا پیشندگان " از جهت فردی - وجدان آگاه و فعال که شهوت خشم و عواطف را از سرکنشی و تصادم با حقوق دیگران باز دارد خود وقایه نفس انسان است. و صاحب آن متقی یا پروا پیشه است. اما از جهت اجتماعی: نگهداری حدود و اجزاء قوانین بوسیله قوای انتظامی و اجرائی تحت فرمان قوای عقلی حکام و دانشمندان تقوای اجتماعی و سیاسی تأمید می‌شود. اگر تقوای اجتماعی برقرار ماند هر طبقه و فردی از سرمایه های مادی و معنوی درست بهره‌مند میگردد و راه تکامل پیش میگیرد. عکس این موجب اختلال جامعه خواهد بود... " (۱)

-
- ۱ - پرتوی از قرآن - سید محمود طالقانی - شرکت انتشار
  - ۲ - کار در اسلام - مهندس مهدی بازرگان - شرکت انتشار

با توجه بمفاهیم سه گانه بالا است که در اسلام شرط پیروزی و سعادت را در هم آهنگی عمل و پراتیک میان این سه فاکتور میداند - از ۱۲۸ آیه ای که در قرآن در مشروط رستگاری آمده است عوامل موثر بقرار زیرند: (۱)

ایمان و عمل صالح	۸۴	آیه
" و تقوی	۲۴	"
" به تنهایی	۷	"
عمل	۷	"
غیر مشخص	۳	"
ایمان - عمل - تقوی	۲	"
تقوی به تنهایی	۱	"

نکته پنجم = حقوق و احتیاجات - يك تفاوت اساسی میان حق و احتیاج وجود دارد . حق يك پایه و استدلال فلسفی دارد . در حالیکه احتیاج يك پایه و مفهوم علمی دارد . احتیاج بر اساس شناخت درون انسان یا جامعه استوار است - آنچه را که ما در بسیاری از موارد بنام حق بیان میکنیم در واقع حق نیستند - بلکه احتیاج هستند - مثلا حق اظهار نظر آزادانه - قبل از آنکه حق باشد احتیاج است . امروزه ثابت شده است که آزادی بیان جزو احتیاجات روانی ماست - هر نوع ممانعت در جواب باین احتیاج موجب اختلالات روانی میگردد . بر همین اساس - محرک اقتصاد - از نظر اسلامی بصورت يك احتیاج نفسانی انسان مورد بحث قرار گرفته است (۲) و تأمین اقتصادی بعنوان پاسخ به فطرت و باین احتیاج نفسانی میباشد

نکته ششم = شریعت ثابت و فقه متحرك - اگر درست است که:

- ۱ - انسان برخوردار از غرائز و قدرتهای نفسانی میباشد . و
- ۲ - اساس این غرائز در انسان صرف نظر از زمان و مکان ثابت و لا یتغیر هستند . و
- ۳ - منبع مبدأ و محرک روابط فردی و اجتماعی انسانها بر اساس این غرائز استوار است . و

۴ - هدف هر نظام و سازمان اجتماعی . قوانین و مقررات ، آنستکه این " روابط انسانی " را کنترل و منظم نماید ..... بنابراین ضرورت دارد و منطقی بنظر میرسد که اساس و پایه یا زیر بنای نظری ثابتی برای قوانین وجود داشته باشد . اساس ثابتی که لا یتغیر باشد و بالاتر از زمان و مکان باشد و قوانین که باید دائم متناسب با زمان و مکان تغیر یابند از این اصول ثابت استخراج گردند -

آلکسیس کارل بیولوژیست معزوف چنین احتیاجی را باین صورت مطرح میسازد

-
- ۱ - کار در اسلام - مهندس مهدی بازرگان - شرکت انتشار
  - ۲ - مالکیت در اسلام - سید محمود طالقانی - شرکت انتشار

که "در جهان يك نظم قطعی بر قرار است - طبیعت نمیتواند هوسباز باشد - ....
 اعتقاد بیک شکل اصلی حقیقت موجد علم گردیده است - ..... تمام تحقیقات علمی
 با ایمان بنظم عقلانی طبیعت آغاز میگردد . ترقیات شگرفت انگیز علمی نشان داده
 است که این اعتقاد نه تنها خرافات نیست بلکه شاهد صادقی در نظم جهان است"
 ..... سپس کارل بحث میکند که "انسان نیز جزو طبیعت است و محکوم مقررات و
 اصولیست . . . . ما گمان میبریم که مستقل از نظم طبیعت ایم و آزادیم که بمیل خود
 رفتار کنیم و نمیخواهیم بفهمیم که رهبری زندگی نیز مستلزم اطاعت از بعضی قوانین
 است . . . . . اما این قوانین چه ها هستند و کجا باید آنها را جستجو کرد ؟
 ارمی نویسد . . . " ما با تمام پیشرفتمان در علوم ، ستارگان و اتم را خیلی
 بهتر از روان خود میشناسیم . . . در قلمرو ماده بیجان علم پیروز شده است . . .
 ما فعال مایه‌ها زمین شدیم ولی در قلمرو بشری یعنی در راه و رسم زندگی فردی
 و اجتماعی ، علم شکست خورده است . . . موقعیت زندگی اخلاقی و اجتماعی ما بلا
 شک بستگی باصولی دارد که در عین پیچیدگی ، چون اصول فیزیکی قطعی است .
 اما ما این اصول را هنوز نمی‌شناسیم " (۱) برای شناخت باید چکار کرد ؟ او جواب
 مطمئنی ندارد . کارل فقط به وجود این احتیاج اشاره مینماید . و برای جستجوی
 راه حل او پیشنهاد میکند که "موسسه‌هایی با ریاست " مردانی بسیار هوشمند و
 آزاد از قید تمام عقاید و آراء " لازم است به " مطالعه ترکیب آدمی نه تجزیه
 کیفیات بدنی و روانی " تاسیس گردند- تا مسائل فیزیولوژی و روانی را از نقطه نظر
 کاملا انسانی مطالعه کنند " . . . هدایت مرکز تربیت انسانهای برجسته هرگز
 بدست متخصصین بیولوژی یا روانشناسی یا هر علم دیگری نباید بیفتد . . . " (۲)
 و تعجب آور است که کارل مینویسد مرکز چنین موسساتی باید " در اروپا که مدنیست
 را در آغوش خود پرورش داده است باشد . . . " (۲)

اسلام نه تنها مسئله را بصورت کلی مطرح میسازد بلکه جواب و پاسخ و راه حل
 خود را نیز ارائه میدهد . از نظر اسلامی ؛ غرائز و محرکات و احساساتی که وجود
 و تجلی و فعل و انفعال آنها مضمون از دستبرد زمان و مکان در شرائط عادی است ،
 بعنوان مجموعه یا فطرت خوانده میشود و آنراه و رسمی که راه حل‌های خود را بر
 اساس این فطرت بنا بنهد ، يك راه و رسم یا طرز تفکر یا مکتب پابرجا و دائم یا
 باصطلاح قرآن " ذَالِكِ الدِّينِ الْقَيِّمِ " اسلام مکتب پابرجائیست - سوره ۳۰ آیه ۳۰ "
 میباشد .

۱ - راه و رسم زندگی - الکسیس کارل - ترجمه دکتر دبیری

۲ - انسان موجود ناشناخته - الکسیس کارل - ترجمه دکتر دبیری

و شریعت قوانینی است که بر روی اساس این احتیاجات تکوینی و واقعی انسان مستقر شده است^(۱) و چون همانطور که گفتیم احتیاجات فطری یا غریزی انسان قابل تحول و در معرض تغییر نیست بنابراین شریعت يك امر ثابت و لا یتغیر است .

اما فقه استخراج قوانین از مصدر شریعت برای رفع احتیاجات روزمره بشر میباشد . فقه برخلاف شریعت عنصر متحد و سیالی است که هیچگاه و در هیچ زمانی متوقف و راکد نمی ماند و هرگاه با مانعی از خارج برخورد نکند، اوضاع و احوال متحول و متغیر زندگی را با اصول ثابت و تغییرنا پذیر شریعت وفق میدهد^(۱) . البته امروز متاسفانه فقه دچار يك جمود و رکود عمیقی شده است که بکلی ناقص و ناجور بنظر میرسد . این جمود محصول و معلول جمود عمومی است که در قرون اخیر برای افکار عمه مسلمانان و جامعه اسلامی پیش آمده است^(۲) . در اقتصاد اسلامی يك زیر بنای نظری و يك محتوی عملی وجود دارد . که مجموعه آن جزو شریعت است و ترسیم چنین سیستمی بر اساس شناخت فطرت یا همان احتیاجات تکوینی انسان استوار است .

فقه اسلامی طی قرون - در باره مسائل اقتصادی آن چنان عمیق و وسیع شده است که مطالعه و بررسی آن باسانی برای هرکس میسر نیست . و بسیاری از محتوی آن نیز خارج از دستور و احتیاج روزمیشد .

نکته هفتم = پاسخ به سه احتیاج اساسی بشر - راه طی شده :

گفتیم که هدف و منظور از خلقت و هستی حرکت بطرف کمال است و انسان نیز

"جزء غیر مستقلی است که از آفرینش عمومی منفصل نیست و طبیعت عمومی آفرینش هر

يك از اجزاء خود را به هدف و کمال وجودی لایق خود میرساند و رهبری مینماید"^(۳)

"محرك و انگیزه چنین حرکتی در غیر انسان صرف غریزه است در حالیکه در انسان

عقل و اراده نیز وجود دارد و انسان نوعی است که بسوی مقاصد زندگی و هدف

کمالی خود با شعور و اراده رهسپار میشود . . . ."^(۴) بنابراین برای آنکه

انسان بتواند در این مسیر طبیعی سیر کند و حرکت نماید به مقدماتی احتیاج دارد .

و این احتیاجات او باید برآورده شوند - این احتیاجات اساسی بر پایه ساختمان

عمومی انسان و محرکات او - مربوط به اراده و عقل و غرائز در انسان است و لذا :

۱ - رهائی فکر و اندیشه - عقل = در دنیای امروز - با پیشرفت علوم

۱ - برهان قرآن - سید صدرالدین بلاغی

۲ - اسلام و مالکیت - سید محمود طالقانی

۳ - مرجعیت و روحانیت - مقاله ولایت و رعامت - علامه طباطبائی - شرکت انتشار

و دانش بشری ما میدانیم که بدترین انواع استعمار جدید و قدیم - استعمار و استثمار فکری بوده است و میباید . هیچ ملتی و مردمی قادر بمبارزه با استعمار نیستند مگر آنکه ابتدا خود را از قید بند های استعمار فکری رهائی بخشند .

بردی فکر و اندیشه یک نوع نیست . داری انواع مختلف و متعدد است . اما همه از یک شکل اصلی سرچشمه میگیرند لذا کوشش اسلام در بنای یک اجتماع آباد و آزاد قبل از هر چیز ، قبل از ارائه راه حل های اقتصادی و سیاسی و غیره آزاد ساختن عقلها و افکار است . آزادی و رهائی از قید و بست سنن و آداب و رسوم قبیله گی ، میهنی - نژادی و . . . و هر نوع دیگری .

از نظر منطق اسلامی - آلودگی فکر بهر چه غیر از خدا - کمال مطلوب و مطلق - بردگی فکر است . در فعالیت های فردی و اجتماعی توجه و جهت گیری بهر سو و بهر کس و بهر فکر و بهر مطلوبی که پائین از خدا و غیر خدا باشد بردگی فکری بوده و مانع تکامل و ترقی انسانی خواهد شد .

در اصطلاح قرآنی - برای چنین مفهومی - طاغوت ذکر شده است و هدف نهایی و اساسی دعوت همه پیامبران رهائی انسانها از بردگی طاغوت میباشد .

قرآن سوره ابراهیم ۳۶

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ

از هر قومی پیامبری برای ختم نمودن (مردم) خدا را پرستش کند و از طغوت دوری گیرند

از نظر لغوی طاغوت "بهر متعبدی و متجاوز - پیشوایان گمراه و کاهن و شیطان و هر کس که مردم را از طریق خیر و کمال باز دارد - و بهر معبودی غیر از خدا گفته میشود . هر جبار و متکبر و سزکش و احمق طاغوت است . . . لقب پادشاهان روم و ایران را نیز طاغوت میخوانند . . ." (۱)

و لذا یک جنگ آزاد بیخس - برای آزاد ساختن و رهائی انسانها از هر نوع طاغوتی ، از تمام انواع آن رسالت جاوداتی هر انسان خدا پرست و مسلمان است - و هر انسان خدا پرست مسلمان خود باید اول باین مرحله از آزادی فکر و اندیشه برسد . رهائی از قید بردگی اندیشه و عقل .

۲ - رهائی و آزادی اراده انسانها = گفتیم وجه تمایز دیگر انسان از غیر انسان اراده است . اراده انسان باید آزاد باشد - انسانی که نتواند اندیشه های خود را آزادانه بیان کند و عمل کند خدا پرست نیست . مجموعه این آزادیهای در یک سطح کلی تری همان چیز است که امروزه بنام دموکراسی در غرب مطرح میباشد - ملیونها انسان - برای برخورداری از چنین آزادیهای خود را فدا میسازند -

---

۱ - آغاز وحی یا تفسیر سوره علق - محمد تقی شریعتی مزینانی

۳- آزادی و اقطاع غرائز = عدم ارضاع منطقی غرائز منجر به ایجاد عقد هها و پیچیدگی های روحی میگردد. برای جلوگیری از بروز پیچیدگی های روانی باید غرائز انسانی بطور طبیعی ارضاع گردند - ارضاع این غرائز هدف نیست بلکه وسیله است. در یک جامعه سعادت مند - آزاد و آبدی که اندیشهها و ارادها آزاد و در تکاپوی دائم برای بهتر شدن - کامل تر شدن باشند - باید غرائز ارضاع شده باشند. بعبارت دیگر - انسانهای محروم تا زمانی که برای تغییر وضع خود حرکت و جنبش نمایند، نمیتوانند خداپرست باشند - در جامعه ای که اکثریت آن محروم و در تحت سلطه استعمار بسر میبرد - عملاً عبادت خدا - امکان پذیر نیست.

در میان غرائز و گزینه گوسنگی و شهوت قویترین محرک میباشد - و لذا در اسلام بعنوان وسیله و مقدمه برای تکامل اجتماعی - ارضاع این گزینه را بطور آزادانه - نه هیچ و مانع ضروری میدانند - بحث گزینه جنسی و آزادی ارضاع آن در اسلام خود موضوع دیگری است. در اینجا در بحث اقتصاد اسلامی بطوری که خواهیم دید اسلام میکوشد که با ارائه راه حل های خود، بیک احتیاج نفسانی و اساسی انسان جواب مساعد بدهد. این تا مین اقتصاد هدف نیست بلکه وسیله و مقدمه برای ایجاد و فراهم ساختن شرائط مساعد جهت پرستش خدا - عبادت و حرکت بسوی کمال و بعبارت وسیعتر - همراهی با نظام هستی و تمام کائنات میباشد.

بازرگان در کتاب راه طی شده نشان میدهد که بشر در قرون همیشه با سر سختی از قبول دعوت انبیا سر پیچی کرده است. اما همین بشر - یا طی راههای سختتر و طولانی تری بتدریج براه انبیا نزدیکتر شده و میشود. و بالاخره روزی خواهد رسید که بشر با تلاش و کوشش خود، باین راه بطور کامل خواهد رسید. انبیا دعوت کنندگان بشر به حقیقت و واقعیت واحدی بودند که عملاً انسان طی جریان (پروسته) طبیعی حقیقت جوئی خود که جزو فطرت اوست بآن نزدیک میگردد.

مطالعه و بررسی پیدایش عقاید اقتصادی از ابتدای تاریخ تا عصر حاضر نشان دهنده واقعیت راه طی شده در سطح مسائل اقتصادی نیز میباشد. امروزه دموکراسی و سوسیالیسم - در مفهوم کلی خود - صرف نظر از نواقص یا انحرافات، اختلافات در باره محتوی آنها - بعنوان مرحله ای از سیر تکاملی آراء و عقاید بشری در د زمین اساسی حیات می باشد - ملیونها انسان مجذوب دموکراسی و سوسیالیسم - و بخاطر آن حاضر بهمه نوع قربانی هستند - دموکراسی و سوسیالیسم - در همان مفهوم کلی انعکاس روح حق طلبی و حقیقت جوئی بشر میباشد که کار تلاش مداوم و مستمر ملیونها انسان را منعکس میسازد. و این بزرگترین پیروزی بشر در شناخت قوانین طبیعت میباشد. اما بیک اختلاف اساسی

وجود دارد . بشر به روی اینها ، بعنوان هدف مینگرد - نه وسیله - بشر هنوز
جوابی برای این سؤال که بعد از سوسیالیسم چی ؟ ندارد .

مکتب اسلام راه حلهای پیشنهادی خود را برای استقرار مومکراسی و
سوسیالیسم (یا هر اسم دیگری که شما بگذارید) بعنوان وسایل ذکر میکند و هدف
را بالاتر از این سطح قرار میدهد .

اما با توجه به منحنی تغییرات و تطورات حرکت بشر و مقایسه آن با راه اسلام -
پیش بینی اینکه حرکت بشر بگدام جهت است مشکل نیست - مشکل نیست که
بتوان پیش بینی کرد که دیر یا زود - در اولین فرصتی که استعمار و استثمار
در سطح ملی و جهانی از بین برود - بشر بجستجوی هدف و کشف آن بطور
عمومی نائل خواهد شد . امروز بشر نمیخواهد باور کند که مومکراسی
و سوسیالیسم وسیله هستند نه هدف - اما دیر یا زود آنها قبول
خواهند کرد .

" تو این بی " مورخ معروف معاصر پیشبینی میکنند که ما بسوی خروج
از عصر پیچیدگی های وسیع مادی و ورود بیک عصری که حقایق روانی (روحی)
زندگی را عمیقتر خواهد ساخت حرکت مینمائیم .

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

در قسمت بعدی = زیر بنای نظری اقتصاد اسلامی
محتوی عقلی اقتصاد اسلامی مورد بحث خواهد بود -

*****

« پیچ قهری گرسنه نشت مگر بواسطه آنچه تو انگری با آن کامیاب و توانگر گردید » علی - نهج البلاغه

« هنگامی که فقیر جهانی رود کفر با وی گوید مرا عزم با خود ببر » ابوذر غفاری

« تعجب نکنم از کسی که خرداک روزانه خود را در خانه اش نمی یابد و با این حال چگونه بشیر استخبر مردم
خروج نمی کند » ابوذر غفاری

*****

کوشش‌های اسلامی نسل جوان

الف : اولین نشست مقدماتی سازمان جهانی دانشجویان مسلمان
World Organisation of Muslim Students
(W O M S)

اولین نشست مقدماتی سازمان جهانی دانشجویان مسلمان در تاریخ ۲۹ دسامبر ۱۹۶۶ تا دوم ژانویه ۱۹۶۷ (۱۷ - ۲۲ رمضان ۱۳۸۶) با ابتکار و دعوت قبلی انجمن اسلامی دانشجویان نیجریا در دانشگاه اسلامی اُمدورْمَن (Omdurman) سودان تشکیل گردید .

در این نشست نمایندگان انجمنهای اسلامی دانشجویان آمریکا و کانادا (MSA US a. Canada) اروپا (UMSO) ، نیجریا ، چاد ، سودان ، حبشه ، شرکت داشتند و انجمنهای الجزایر ، غنا ، سیرالئون ، بریتانیا ، کبیر و ایرلند (fosis) ، مالایا ، پاکستان (اسلامی جماعت الطلبة) که نتوانسته بودند شرکت کنند با ارسال نظرات و پیشنهادات همکاری خود را اعلام داشته اند . از گفتار کشورهای اسلامی بخصوص کشورهای عربی ، بعلمت فقدان انجمن اسلامی دانشجویان ، نماینده‌های شرکت داشتند :

نشست مقدماتی ، اساسنامه پیشنهادی حاوی هدفها ، برنامه و تشکیلات سازمانی خود تهیه و بیانیه‌های درباره کار خود صادر نمود تا بنظر کلیه انجمنهای اسلامی دانشجویان برسد و در اولین کنگره که از دسامبر ۱۹۷۰ زودتر نخواهد بود طرح و تصویب گردد .

نشست برای ایجاد آشنائی و همکاری سطحی بین انجمنهای اسلامی دانشجویان توصیه نمود تا در آفریقا و آسیا سمینارهایی درباره اسلام تشکیل گردد .

برای انجام کارهای مقدماتی و ایجاد هماهنگی و ارتباط تا تشکیل کنگره ، دبیرخانه موقتی با شرکت انجمنهای نیجریا ، سودان ، آمریکا و کانادا ، اروپا (UMSO) و جماعت الطلبة پاکستان تشکیل گردید .

XXXXXXXXXXXX

ما این موفقیت بزرگ را به همه دانشجویان مسلمان تبریک میگوئیم و امید داریم
این سازمان نو بنیاد که آرزوی دیرینه‌ای برای تمام دانشجویان مسلمان بوده
است بتواند نقش خود را بعنوان یک انجمن اسلامی دانشجویی در دنیا ی
اسلام ایفا نماید .

ب : پنجمین کنگره انجمنهای اسلامی دانشجویان در اروپا
United Muslim Students Organization in Europe
(U M S O)

پنجمین کنگره سالیانه انجمنهای اسلامی دانشجویان در اروپا با شرکت ۱۷۰
نفر از دانشگاه‌های مختلف در اروپا که از ۱۷ کشور اسلامی و دو کشور بلژیک و آلمان
بودند، از تاریخ ۲۸ دسامبر تا اول ژانویه ۱۹۶۷ در شهر هانور - آلمان غربی
برگزار گردید .

بعلت مصادف بودن با ماه مبارک رمضان برنامه کنگره بصورت بسیار جالب و -
خاصی تنظیم شده بود . افتتاح کنگره پس از تلاوت آیاتی از کلام الله مجید با یک
سخنرانی در باره " بحث و مناقشه " که طریق بحث و مناقشه را در جلسات
و بهترین روش را برای نتیجه گیری مثبت در حد اقل وقت نشان می داد آغاز
گردید .

برنامه های مهم و جالب بعدی صرفنظر از برنامه های مربوط به نماز و افطار
بدین قرار بود :

۱ - گزارش فعالیتهای یکساله (UMSO) که در آن بوجود آمدن اتحادیه
انجمنهای اسلامی دانشجویان فارسی زبان در اروپا نیز ذکر گردید .
۲ - بررسی اساسنامه و اصلاح و تنظیم مجدد آن و انتخاب هیئت مدیره
و هیئت تحریریه جدید .

۳ - سخنرانیهایی که در این کنگره ایراد شد عبارتند از :
" جنبش های اسلامی در جنوب شرق آسیا " ، " وظیفه اتحادیه انجمنهای
اسلامی دانشجویان در اروپا در برابر جوانان مسلمان " (۱) ، " نقش برنامه
در موفقیت کوششهای اسلامی " ، " تحلیلی از مشکلات جنبش های اسلامی " ،
جنبش های اصلاحی در الجزایر " و . . . .

۴ - مطالعه و بررسی تشکیل انجمنهای اسلامی بانوان در اروپا -
توسط بانوان مسلمانیکه در کنگره شرکت داشتند . کنگره قطعنامه هایی در باره

---

(۱) این سخنرانی در این شماره درج شده است .

مسائل مهمی که دنیای اسلام با آن روبرو است صادر کرد .

× × ×

ج : دومین نشست اتحادیه انجمنهای اسلامی دانشجویان در اروپا "گروه فارسی زبان"

دومین نشست اتحادیه انجمنهای اسلامی دانشجویان در اروپا "گروه فارسی زبان" در تاریخ ۵ تا ۷ نوامبر ۱۹۶۶ در شهر کیسن (آلمان غربی) با شرکت نمایندگان شهرهای برانشویک، کیسن، ورتسبورگ، کیل، اشتوتگارت تشکیل شد . نمایندگان سایر شهرها بعلت مشکلات مالی و برنامه تحصیلی نتوانسته بودند شرکت کنند . نشست با استماع گزارش هیئت مدیره - و بررسی آن . برنامه و خط مشی آینده خود را تعیین و هیئت مدیره جدیدی برای اجرای آن انتخاب نمود . گزارش این نشست برای اعضاء ارسال شده است .

× × ×

د : چهارمین کنگره انجمن اسلامی دانشجویان در آمریکا و کانادا

چهارمین کنگره سالانه انجمن اسلامی دانشجویان در آمریکا و کانادا در تاریخ ۶ - ۲ سپتامبر ۱۹۶۶ در محوطه وسیع اردوگاه دانشگاه میشیگان واقع در شهر آن آربر (Ann Arbor) برگزار گردید . در این کنگره حدود ۲۰۰ نماینده از ۶۰ دانشگاه و کالج که مجموعاً ۲۲ کشور اسلامی مختلف را معرفی میکردند شرکت داشتند .

قسمتهای برجسته گزارشهای انجمنهای محلی و انجمن مرکزی عبارت بود نفاذ:

- ۱ - کوششهای مختلف برای ایجاد آشنائی، دوستی، تفاهم و اتحاد بین دانشجویان مسلمان .
- ۲ - شناسائی اسلام، از طریق برگزاری جلسات بحث و انتقاد، سخنرانی انتشار و توزیع نشریات برای مسلمانان و غیر مسلمانان .
- ۳ - اجرای برنامه های رادیویی بمنظور معرفی اسلام بظهور وسیع .
- ۴ - سمینارهای محلی در شرق و غرب آمریکا .
- ۵ - کمک به جنبش جهانی اسلام .

در جریان کنگره، کمیسیونهای، خط مشی، اساسنامه، امور فرهنگی و کتابخانه روابط مذهبی، تشکیل و طی جلسات مداوم خود طرحها و پیشنهادهائی برای فعالیت های آینده تهیه و تقدیم کنگره نمودند .

موضوع بحث کنگره: "شخصیت و رهبری اسلامی" بود که دو سخنرانی جالب و آموزنده ای درباره آن ایراد گردید و سپس بطور آزاد روی آن بحث و تبادل نظر بعمل آمد .

کنگره قطعنامه هایی درباره مسائل که دنیای اسلام با آنها روبرو است صادر نمود .

* * *

Address:

نشانی پستی

63 Giessen
Postfach 2962
West - Germany

Bank Account:

نشانی بانکی

Postschechamt Nürnberg
Konto - Nr. 133809
West - Germany

شماره معادل با ۱۰ ریال

MAKTABE MOBAREZ

Publication of
Persian Speaking Group
United Muslim Students Organization
in Europe
(U M S O)